

LLUC

maig-juny 84

n.º 715

200 pts.

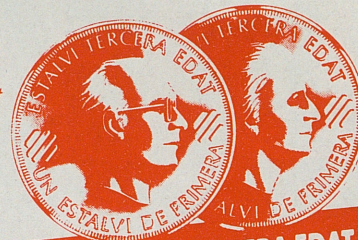
El Mallorca, més que un club?

Turisme i Escola

Si els seus estalvis són petits, raó de més per beneficiar-se del nostre servei "ESTALVI TERCERA EDAT". Tindrà la confiança d'un bon banc i traurà un bon rendiment dels seus diners.

Per a nosaltres, la Tercera Edat és la primera. I ho demostrem cada dia.

ESTALVI TERCERA EDAT
Un estalvi de primera

Per poc que hi posi, en traurà molt.

LLUC

MAIG-JUNY 84
N.º 715

LLUC

Revista bimestral
ANY LXIV

Direcció:
PP. Missioners dels Sagrats Cors
Monestir de la Real
Ciutat de Mallorca

Edita:
OBRA CULTURAL BALEAR

Informació i correspondència:
Apartat de Correus n.º 619
Telèfon 22 32 99
Palma

Director:
Bartomeu Suau Tugores

Conseller-Delegat:
Ramon Ballester i Vives

Caps de Redacció:
Josep M. Llorpart
Pere Llabrés i Martorell

Secretari de Redacció:
Jordi Valls i Casas

Consell de Redacció:
Gabriel Janer Manila
Josep M. Palau i Camps
Antoni Quintana
Gaspar Valero i Martí
Priam Villalonga de Cantos

Subscripció: 960 ptes. anuals
Estranger: 1.150 ptes. anuals
Preu de l'exemplar: 200 ptes.

Els articles publicats en aquesta revista expressen únicament l'opinió dels seus autors

Imprimeix:

taller gràfic ramon
Balma, 39 - Tel. 25 44 32
Palma

Dipòsit legal: P.M. 276-1958
I.S.S.N.: 0211-092X

Portada: Foto de Lorenzo,
cedida per «Diario de Mallorca»

sumari

- Pàg.
- 2 **CORREU. TV3 en català. Negociar uns drets?** Escriu R. Cavaller.
  - 3 El primer **EDITORIAL** que obre aquest número tracta dels resultats de les eleccions autonòmiques a Euskadi i a Catalunya, amb una reflexió final sobre Mallorca. **Vot nacionalista.**
  - 4 Encapçala aquesta revista un nombre considerable d'articles sobre el Club de Futbol del Mallorca. Primerament un **EDITORIAL** ençata l'examen sobre aquest club: **Què és el Mallorca?**
  - 5 Planas Sanmartí té una primera resposta: **Un equip de futbol i res pus (Mallorquisme, eufòria i frustració esportiva).**
  - 7 **El Reial Mallorca: club de futbol per una de tantes casualitats**, per Alexandre Vidal.
  - 9 Emilio M. Lubrín passa revista a una sèrie de jugadors de l'actual plantilla. Els titula «**Déus d'herba**» i són Barrera, Martínez, Zubeldía, Amer, Armstrong, Delgado, Estella, Riado, Zuviria, Orellana, Gallardo.
  - 11 **La pedrera, tan minsa**, per Joan Mora. Una bona reflexió sobre el que hauria de ser per a un equip l'extracció dels jugadors.
  - 12 Una entrevista prou interessant, feta per Joan Canyelles, a **Llorenç Serra Ferrer: un treball seriós al servei del futbol.**
  - 14 L'insigne mestre mallorquí, de tants mèrits en el camp de la pedagogia, Miquel Deyà Palerm ens ha enviat unes suggerències sobre **Un Institut Municipal d'Educació.**
  - 18 Sebastià Bagur Froilan tracta en el seu article una realitat ben interessant per al moment actual de la nostra escola: **La realitat turística. Apunts per a la seva reivindicació a l'escola.**
  - 21 El P. Josep Amengual i Batle ha tractat sovint sobre la comunió i els intercanvis entre les diòcesis germanes de les Balears i Pitiüses. Després d'una reunió dels bisbes de les nostres Illes a Eivissa, és ben d'actualitat la creació de la Província eclesiàstica de les Balears, que se separaria de la Valentina. Aquest és el tema de l'**ESGLÉSIA NOSTRA: Antecedents històrics d'una província eclesiàstica balear.**
  - 24 Publicam la segona part de l'article de Joan Antoni Alcover: **Ciència i conservació** dins l'espai nostre habitual: **DEFENSA DE LA NATURA.**
  - 27 Vet ací unes dades biogràfiques i un poema de **Rafel Caria, poeta de l'Alguer.** El poema es titula **Lletra a Barceloneta 80:** Barceloneta és el nom amb què els algeresos anomenen llur ciutat.
  - 28 **L'Obra Agrícola de «la Caixa de Pensions».** Especialment es tracta dels viatges organitzats enguany amb vistes als agricultors i la celebració d'un curs de cooperativisme a Ciutat.
  - 30 **MEDITERRÀNIA AVUI.** Continuem publicant els articles de Josep Nogueroles que en el present número tracta de la **Mediterrània sud: el Maghreb.**
  - 33 **Teatre a Mallorca.** Constatacions i suggeriments per Ramon Cavaller.
  - 35 **Col·loqui sobre «Les Fonts Orals».** Crònica del que se celebrarà a La Real els dies 12-15 d'abril, per Antoni I. Alomar.
  - 36 **El mostra d'activitats i espectacles populars**, organitzada pel Centre de Cultura Popular pel dia 19 de maig.
  - 37 Priam Villalonga de Cantos fa la ressenya de **L'exposició d'En Penya**, muntada al Col·legi d'Arquitectes per Catalina Cantarellas pel mes de març.
  - 38 **Pep Canyelles a la Galeria Altair:** crònica de Catalina Aguiló Ribas.
  - 40 També Catalina Aguiló escriu aquest mes sobre cinema: **«En la ciudad blanca» d'Alain Tanner.**

correu

TV3 EN CATALÀ. NEGOCIAR UNS DRETS?

Pel març vaig passar una setmana a Mallorca i vaig assistir a una sessió del Parlament de les Balears. S'hi debatia la connexió de les Illes amb el canal 3 de televisió catalana.

Va ser interessantíssim escoltar els nostres diputats, tots ells emprant la nostra llengua en el marc polític i digne de l'antic «Círculo Mallorquí» (Què devien pensar aquelles parets?).

Una cosa que em va cridar l'atenció va ser que cada vegada que un parlamentari havia de fer un discurs, entrava a la sala un uixer enguantat amb una petita safata a la mà, amb un got d'aigua i la deixava damunt la taula de la tribuna. Quan l'orador havia acabat el discurs tornava a entrar l'uixer amb un altre got d'aigua i el canviava amb l'anterior. Malgrat que cap diputat en va beure un glop, l'uixer sortí puntualment després de cada discurs a canviar el got. Era com una petita escena teatral, una cerimònia que servia per a donar solemnitat a l'acte, com per a enlairar i dignificar, davant nosaltres, l'auditori, les paraules dels membres del Parlament. Em vaig demanar si aquesta petita cerimònia l'han copiada de Madrid.

Una altra cosa curiosa era el debat en si.

Quin poble del món que es digui democràtic ha d'anar al Parlament a aconseguir els mitjans de comunicació moderns en la pròpia llengua i en el propi territori?

Per què hem d'estar exposats a una parcel·lació sistemàtica del nostre territori lingüístic, d'una mutilació feta amb tota consciència des del centre de l'estat?

Tot el temps i els diners que ens fan perdre en la negociació de la nostra llengua catalana a dintre dels Països Catalans!

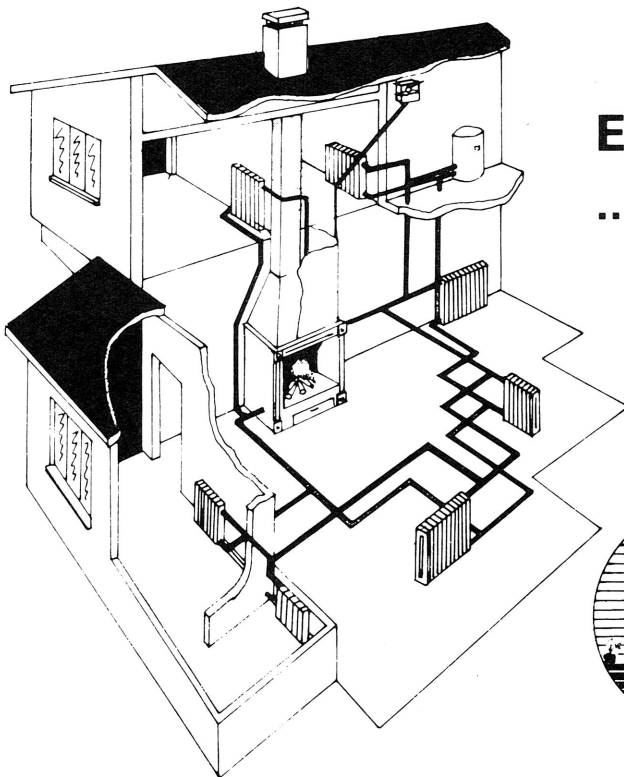
On s'ha vist mai això d'haver de negociar uns drets? En un país democràtic els drets no es negocien, els drets es tenen i es practiquen.

RAMON CAVALLER
Mestre de català a Suècia

Diario de Mallorca

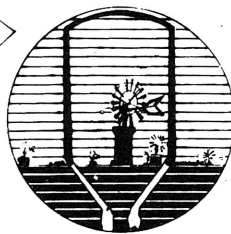
un diari

per a tots els mallorquins

ESCALFAU TOTA LA CASA... ...TORRANT UN BOTIFARRÓ

- Tenim escalfapanxes que alhora són calderes per a calefacció central.
- Col·lectors solars: 150 l/dia d'aigua calenta.
- Molins de vent per fer corrent.
- Plaques solars = Electricitat de franc.

GASPAR MOREY

ENERGIES ALTERNATIVES

Carrer dels Oms, 3. Tel. 22 33 05.
CIUTAT

ANOMENAU AQUEST ANUNCI
I VOS FAREM PREU D'AMIC

editorial

Vot nacionalista

Els resultats de les eleccions als parlaments del País Basc i Catalunya han estat una nova demostració que el sentiment nacionalista és profundament arrelat en aquests països.

La victòria de «Convergència i Unió» per més de 1.350.000 de vots hauria de ser una advertència prou seriosa per a totes aquelles forces polítiques que han menystingut —i de vegades barroerament han ferit durant la campanya electoral— el sentiment nacional dels pobles i s'han esforçat per cercar vots, prescindint o al marge d'aquest sentiment.

No cal creure que tots els votants de CIU compartesquin o assumesquin el model de societat que proposa aquest partit. Senzillament els electors catalans s'han sentit catalans part damunt de tot, i han donat suport a aquell partit que han vist amb més voluntat i capacitat nacionalista d'ocupar el Govern autònom.

Sembla que si a Madrid no entenguessin aquestes coses i seguissin entestats a creure que el País Basc i Catalunya són equiparables a Extremadura o a Castilla-La Mancha.

Malauradament hem de lamentar que, a les Illes, la situació és ben diversa, i les opcions nacionalistes seran segurament per un bon temps minoritàries i testimonials. De tota manera el camí cap al nacionalisme no

retrocedeix i podem servir l'esperança que qualche dia la consciència nacional del nostre poble es desvetli i es manifesti prou clarament a les urnes.

D'altra banda no hi ha dubte que als resultats de les eleccions al Parlament de Catalunya hi ha influït el carisme d'En Jordi Pujol. Això posa en relleu la necessitat de comptar amb personalitats capaces del lideratge polític. Avui hem de reconèixer que aquest liderat està vacant a les nostres Illes. Pensem, però, que si, com creim, es va estenent el sentiment nacionalista, la funció haurà de crear l'òrgan, i hauran de sorgir aquests polítics que ens manquen amb vocació de líder, que siguin capaços d'aglutinar i assumir aquest sentiment nacionalista. Perquè si ens en surten d'una altra casta, estam ben arreglats...

Només ens resta desitjar que el partit que ha conduït durant els darrers quatre anys la Generalitat de Catalunya continuï el camí que ha fet, camí que no sigui enterbolit ni entrebancat per cap maniobra de baixa política, camí de redreçament d'un poble germà que tant pot influir i que desitjam que de veres influesqui en el redreçament cultural, nacional, polític i de tots els ordres en les nostres Illes, pel redreçament, al cap i a la fi, dels Països Catalans.

Editorial: Què és el Mallorca?

Quan la Reial Societat de Sant Sebastià marca un gol en el vell estadi d'Atotxa, algú s'en-carrega d'encendre un coet, perquè els pesca-dors bascs que estan pescant prop de la costa, puguin assabentar-se de l'esdeveniment. És, de fet, una tradició que perviu de temps enrera —perquè altres mitjans tenen actualment els pes-cadors de saber el resultat del seu equip— però que palesa l'entrançable solidaritat d'un poble amb els colors esportius que el representen.

Quan el Betis perd, ja ho sabeu. «Viva er Beti manque pierda». Els aficionats verd-i-blancs estan al costat del seu equip, perquè saben que simbolitza —sempre dins el camp de l'esport— la voluntat i els anhels d'uns grups socials amb inter-essos ben distints, únicament entrelligats els uns amb els altres, per l'andalusisme. No cal dir allò que representen per llurs aficions equips com el Barcelona o l'Atlètic de Bilbao, sovint expressió d'un sentiment nacionalista que, si comu-nament s'ha manifestat a través de les manifesta-cions culturals, és del tot vàlid que trobi una via d'expressió paral·lela dins el camp de l'esport. Volem demostrar amb tots aquests exemples que les aficions conformen la personalitat social —més que no l'esportiva— dels equips. Així l'At-lètic de Madrid ha estat per contraposició al Reial Madrid —l'equip dels ministeris— la senyera dels madrilenys pertanyents a les classes més popu-lars. L'Espanyol s'ha vist afavorit per les simpaties dels ciutadans de parla castellana immigrants a Catalunya, que mantenien una actitud lingüís-tica obertament castellanista. De fet una de les tasques més renovadores que ha portat a terme l'actual directiva de l'Espanyol ha estat la de cata-lanitzar la institució, sabedora tanmateix que tot equip és com el Barça, qualque cosa més que un Club. Són, en definitiva, els equips, els catalitza-dors d'uns col·lectius socials o nacionals que rela-cionen el triomf o la derrota de cada diumenge, amb el triomf o la derrota dels seus anhels.

I això no és bo ni dolent. Senzillament és així, tot i que afirmant-ho ens arriscam a fer-ne un gra massa. L'any vint-i-vuit Barcelona i Reial Societat disputaven la final de Copa del Rei a Santander i Platko, amb el cap xapat, es convertia per uns breus instants en l'heroi del nacionalisme català. Gràcies al seu heroisme —per què no emprar aquest qualificatiu si abans de nosaltres l'emprà Rafael Alberti?— la burgesia catalana pogué can-tar «Els Segadors» en terres de parla castellana i això li procurà més felicitat —de segur que li'n procurà més— que el fet de saber que onejaven les senyeres independentistes a Prat de Montllor. Però, sobretot, no cal remuntar-nos història-en-dins per documentar les nostres paraules. El ressò dels campionats de lliga guanyats per la Reial Societat les temporades 1980-81 i 1981-82, així com l'aconseguit la temporada següent per

l'Atlètic de Bilbao, han superat el marc estricta-ment esportiu, per a convertir-se —sobretot en el cas de l'Atlètic de Bilbao— en una explosió de joia popular que Xavier Clemente magnificava, tot confonent la victòria de la política esportiva d'un poble amb el triomf d'una raça que demostrava ser superior a les altres. I no cal dir que ben probablement les esmentades declaracions de Clemente, home jove i militant del PNB, s'han de comprendre dins l'estat d'extremada violèn-cia que dominava i continua dominant la vida d'Euskadi.

De tota manera defugim aquest tema, tot qualificant-lo d'anecdòtic. En canvi si pretenem deixar palesa la necessitat que té un Club qualse- vol d'identificar-se amb els anhels que sacsegen la comunitat que l'acotxa. Els lectors saben —i no cal que siguin entesos en futbol— que els noms del Reial Madrid, Atlètic de Bilbao, Barcelona i Espanyol —per tal de citar-ne alguns— tenen unes connotacions extra-esportives que fan de-cantar al seu favor o en contra seva, les simpaties dels aficionats. Doncs bé, ha aconseguit el Ma-llorca —tot i esser pel nom que du i per la seva trajectòria esportiva més o menys brillant l'equip més representatiu de l'Illa— esser com el Barça, més que un Club? La resposta és òbvia, no. Per gaudir d'aquesta identitat social que la majoria d'equips d'Espanya pretenen aconseguir, no basta jugar a Primera Divisió. No basta millorar el planter amb fitxatges milionaris. No basta omplir el camp de gom a gom cada vegada que juga l'equip. No basta que les penyes siguin d'un temps ençà les més dinàmiques de tot l'Estat. A tot estirar aquest muntatge funciona mentre els vents de la victòria són propicis. Després, quan un dia o l'altre es produeix l'enfonsada esportiva, la manca d'un suport popular ferm produeix l'en-fonsada econòmica i, de rebot, la de l'Entitat. No cal dir que l'equip mallorquí ha patit aquests dal-tabaixos.

Això no obstant, la irresistible ascensió d'una categoria a l'altra que ha protagonitzat aquests darrers anys el Mallorca, podia fer pensar que els èxits esportius s'aprofitarien per fer-ne del Club, precisament això que no acaba de ser: qualque cosa més que un Club. No ha estat possible i per a mostra un botó: els dirigents no han estat sensi-bles a una reivindicació cultural tan legítima que té plantejada el nostre poble, com és la que afecta la normalització lingüística, tot procurant fer del català vehicle lingüístic d'ús oficial a l'Entitat.

I obllits com aquests ens dolen —obllits bé està recordar-ho, que dins la nostra àrea lingüís-tica no han comès ni el Barcelona ni l'Espanyol— a tots els que sabem que entorn de l'espectacle del futbol es detecten unes implicacions socials que justifiquen la joia o la desesperança de milers d'espectadors cada vegada que la pilota besa la xarxa.

El Mallorca, menys que un club

He tengut la sort de veure un Inter-Milan al Comunale de Milano, un Flamingo-Fluminense a Maracanà, un Arsenal-Chelsea, a Wembley, i un Bayern-Borussia a l'Olimpic de Munich. Això, a més a més, dels clàssics Barça-Espanyol al vell Les Corts —que es deia Les Corts— i, també, al Nou Camp, així com un Madrid-Athlètic a Chamartín i al Bernabeu, que no són la mateixa cosa.

El futbol és un fenomen social que no s'ha de menysprear i que cal tenir en compte, tant pel fet que fa a la seva condició d'esport, com d'espectacle i, fins i tot, d'esdeveniment popular. Gairebé ja no queda cap poble a Espanya que no tengui el seu camp de futbol, més o menys modest, potser, i el seu equip. No sempre la categoria econòmica, demogràfica i jeràrquica es reflexa, exactament, al futbol.

Recordem, per exemple, que, durant molts anys, l'Hércules d'Alacant jugava a la segona o tercera divisió, mentre l'Elx estava a primera categoria i era, fins i tot, un dels capdavanters de la màxima categoria futbolística. Ara mateix, Sevilla té dos equips a dalt, com Madrid o Barcelona. I València en té un que pateix molt des de fa anys.

Vull dir, amb això, que la mateixa passió desperta el futbol a països tan temperamentals com Brasil, on un encontre és una festa completa, i tan freds com Anglaterra o Alemanya, o extravertits com Itàlia que fa, del «calcio», un ritus de goig o dolor; segons.

Ho he vist.

Em deman, doncs, què passa a Mallorca. Pel que fa al futbol, podem esser tan sorollosos com els brasilenys, tan apassionats com els italians, tan freds com els alemanys i, fins i tot, tan brètols com els anglesos. Tot va segons la fira.

Ara mateix, quan escric aquestes retxes, la gent vibra amb el Mallorca perquè creu que, encara, pot servir la categoria anomenada divisió d'honor, com si els altres equips no en tinguessin, d'això. La gent va al camp, crida, aplaudeix, s'empenya amb l'àrbitre, amb l'equip contrari, va a rebre els jugadors a l'aeroport quan aconseguen un triomf important, i en parla sovint de la situació.

Mentre hi ha esperança, hi ha afició.

Fa anys, emperò, la gent s'estimava més anar a la platja o a la muntanya si feia bon temps, quedar-se a casa si feia fred o plovia i el Mallorca jugava gairebé tot sol, amb uns pocs centenars de fidels espectadors. I, per què? Doncs perquè si diuen que el Barça és més que un club, el Mallorca és menys que un club.

Encara ara.

Potser el caràcter mallorquí ajudi a fer que la situació futbolística sigui aquesta i no pugui ser una altra. No oblidem, per exemple, la caiguda de l'Atlètic

Foto Torrelló

Balears, la forta baixada del Constància i la misèria en què es desenvolupa la tercera divisió balear, que es diu categoria nacional.

A Mallorca, la gent vol veure guanyar i res més. I, encara, diria molt més: vol veure guanyar el seu equip, però a un altre equip poderós i fort, si és que la classificació ja està assegurada. Quan els aficionats del Reial Mallorca han passat molts anys sense anar al futbol o veient partits de tercera divisió, no poden ni pensar que han de veure el seu equip a la segona divisió. És com una cosa de nous rics, crec jo.

Així és que aquesta actitud, realment incomprendible, evita que el club, en aquest cas el Mallorca, arrossegi, per ell mateix, una autèntica massa social. No hi ha incondicionals. Hi ha gent que va al camp quan l'equip triomfa i que se'n desentén quan cau dins el pou de la tercera divisió o baixa esglaons.

Un club, doncs, no es pot formar amb aquests pressuposts socials, perquè un club és una altra cosa: és amor a l'entitat per damunt de tot, fidelitat als colors, costum, fins i tot, capacitat de sofrir i goig de formar part d'un col·lectiu per damunt dels resultats.

I, això, no passa ni a Mallorca ni al Mallorca. Per això, sentint-ho molt, la conseqüència és inevitable: el Mallorca és menys que un club. Si no ho creïeu, mirau, si us plau, les fotografies de l'Estadi Lluís Sitjar quan el Mallorca, desfet, enfonsat, embargat, quasi a punt de desaparèixer, jugava contra els Binissalem, Felanitx, Porreres, Manacor o Constància i Balears. Hi podíem veure, els que seguíem assistint als encontres, més ciment que a Portland.

PLANAS SANMARTÍ

MALLORQUINISME, EUFÒRIA I FRUSTRACIÓ ESPORTIVA

Un equip de futbol i res pus

El futbol és el fenomen de masses més important, encara, avui en dia a la societat actual. I això que és una obvietat, també és cert a Mallorca i amb el R. C. D. Mallorca, malgrat tantes mancances esportives i col·lectives. Enguany, amb l'equip que duu el nom de l'illa, emperò que dubtosament està incardinat globalment a tot el seu territori i la seva gent, s'ha demostrat una cosa ben paradoxal. El Mallorca, a la coa, de fracàs en fracàs, segueix omplint el camp i mantenint més espectadors que la seva classificació i la tradició dels aficionats lògicament haurien fet esperar. Ningú no oblida el Lluís Sitjar buit, fa devers mitja dotzena d'anys, quan l'equip mallorquí anava de rota batuda pels estadis de la tercera divisió. Crec que el Mallorca, els espectadors que congrega, que no aficionats, seguidors o fanàtics adictes, són gent desitjosa de veure futbol del bo, als grans equips i manco consocis d'una entitat representativa d'alguna cosa més que un club de futbol. El Mallorca és un equip de futbol i res pus. I un equip magre...

Els fidels espectadors que han patit fred i pena, entre l'atac i el menfotisme, tenen majoritàriament una fidelitat vicària, intermitent, amb el Mallorca. La primera pregunta que ens hauríem de fer, cercant potser paral·lelismes forans, a Barcelona, a Bilbao, al mateix Madrid, és si **el Mallorca ha estat més que un club?** Per a mi, la resposta particularíssima, és que no. En absolut. No ha estat una vàlvula d'expansió de necessitats polítiques, socials, culturals o estrictament xovinistes, d'una col·lectivitat. És més, abans de trepitjar terrenys més llenegadissos, crec que s'ha de dir que el Club no ha estat quasi mai una societat estable, ni l'equip ha mantingut un nivell d'esperança o expectativa esportiva segur i continuat, i sobretot, la presència de fidels seguidors i socis a les tribunes ha mudat com el vent. Aquí, numèricament, té més seguidors passionals, el Barça o el Madrid, que el propi Mallorca.

Pens que per esser **més** manca primer esser **club**. Culpables de les situacions de sempre en són els directius, els jugadors i, primer de tot, els propis aficionats al futbol i la societat mallorquina en general. Marcadament menfotista, conservadora en bona mesura, aquesta illa ha aguantat els dictats exteriors i —vulguem o no— anam endarrerits respecte d'altres comunitats semblants de l'Occident i d'Espanya. Ben mirat, no voldria fer sermons massa trascendents sobre una qüestió en origen esportiva. Pens que la mallorquinitat del Mallorca, la incardinació real de l'equip al lloc on està, ve donada per la mateixa essència de les normes de comportament habituals, en aquesta terra. Passam sovint, baixam del tramvia i ens estimam més mirar-nos el doblar de la panxa o badocar davant la mar o mirant una figura.

A la temporada actual el Mallorca s'ha atracat als vint mil socis i, la lliga vinent, si no esdevé algun miracle ben segur que la xifra davallarà més de la meitat, més o menys. Ens enlluernam pel fàcil, ens apuntam als èxits emperò no aguantam les derrotes, ni catorze anys sense una lliga. No tenim un objectiu fitat, ja sia vèncer o restar per davall d'aquell o aquell altre equip. Això conforma el Barça o l'Espanyol o l'Atlètic de Madrid. Ací els nostres adversaris serien el Poblense o l'Atlètic Balears, que sí responen a un sentit més arrelat al lloc on juguen. D'origen el Mallorca era l'adversari del Constància d'Inca, de l'At. Balears, que era un equip propi d'una barriada modesta i nascut amb el suport dels obrers. És un tòpic, encara que amb sentit, recordar que el Mallorca sorgí com una agrupació suportada pels estaments més senyors de la Ciutat.

El Mallorca, el futbol en general, és una forma d'entreteniment dels diumenges i per a molts l'excusa de les converses intrascendents de tota la setmana. De fet, els índexs de preocupació major de la població masculina de l'illa tenen al cap d'amunt la realitat futbolera. Ja sabem que els progressistes, la intel·lectualitat establerta temps passats, mantenien una actitud apocalíptica, distanciada, si més no despectiva envers els esdeveniments i l'espectacle que genera el futbol. És vere que aquest ha estat una espècie de «panem et circenses» —pa i futbol— per a entretenir la gent, com feien els romans amb el circ, calmant d'altres preocupacions més trascendents. Coneixem igualment l'expansió que el futbol ha tengut als règims totalitaris.

La mallorquinitat del Mallorca hauria de venir d'enfora, basada en la presència i la tradició de responsables moderns i conscients dels lligams que es donen amb el fet social i històric. Ja sé que les pilotes i la cultura poques coses tenen res a veure, d'enfora. Bé és cert que just una sola vegada, pens que excepcionalment, la nostra llengua ha estat emprada pels megàfons de l'Estadi Lluís Sitjar. També és més cert que quan donen suport oral als jugadors els aficionats criden el nom de l'illa —Mallorcá!!!— en castellà, que gairebé mai no hi ha hagut líders illencs a l'onze inicial, i si hi ha hagut algun jugador mallorquí que destriava, aviat ha rebut les crítiques dels espectadors de manera escandalosa. Hem de tenir igualment present que la major part de les penyes d'aficionats, nascudes a cafès i bars, són integrades per immigrants i que les penyes, eufòriques i desmesurades, són les que més criden. L'himne, sí, és en català. Però poca cosa més.

ANDREU MANRESA

El Reial Mallorca: club de futbol per una de tantes casualitats

per Alexandre Vidal

Quan, enmig d'un ambient d'eufòria gens dissimulada, el Mallorca ascendí a Primera Divisió, vaig dir públicament que el gran repte dels directius havia de ser, abans de tot, dotar el Club de la infraestructura necessària per a garantir que la permanència en la categoria no seria efímera o, dit d'una altra manera, hom no podia fiar-se d'una improvisació que havia guiat pels segles dels segles els destins del que, sens dubte, és el primer club de l'illa d'aquest fenomen, anomenat futbol.

Aquesta apreciació meua, que per altra banda venia avalada per la carambola per la qual s'havia conquerit la nova categoria —més com a premi al sofriment de cinc mil mallorquins a l'Estadi «Santiago Bernabeu», que als mèrits contrets pels tècnics i jugadors— alçà onades d'indignació, polèmica, i provocà fins i tot la «no admissió» del signant en la seva funció informativa i en les dependències del «Lluís Sitjar». Bé, no és qüestió de remoure el passat ni d'enflocar-se farols, però és clar que la marxa trontollant del Mallorca a la temporada actual reflexa, amb claredat enlluernadora, una profecia que no es pot tenir com a tal, puix que es fonamenta en fets reals i coneguts.

El Mallorca, com a club, atén amb aviciament i perfecció excessiva, per als seus interessos, l'organització de la seva economia, mantinguda dins el silenci més estricte i a la qual s'haurà de referir quan la qüestió fonamental, l'esportiva —que és la que fa possible l'altra— s'organitzi. Perquè el Club dels nostres pecats gosà, i es manté en la curolla, iniciar una etapa nova del seu historial sense la més petita organització dels tres nivells obvis per al manteniment de qualsevol activitat esportiva referida al futbol: tècnica, física, social.

No es tracta de tendir a fites ideals, com poden ser les assolides a Gijón o Bilbao amb l'organigrama de les instal·lacions de Mareo o Lezama, molt més completes —diguem-ho clar— que les del Madrid o el Barcelona. Les campanyes de l'Athlètic de Bilbao als darrers temps no són fruit de la casualitat. Però cal anar a objectius que, per bé que mínims, garanteixin la supervivència de l'entitat, àdhuc al marge dels resultats. És a dir, fins ara guanyar o perdre és vital perquè hi va la consistència del Club i això ha de canviar per tal que guanyar o perdre no sigui més que el que és: una circumstància del joc.

Foto Torrelló

El Mallorca ha de treballar, dins l'ordre social, en la construcció d'instal·lacions noves. L'equip de Tercera Divisió entrena en el camp del Coll d'en Rebassa, i perquè els juvenils i infantils es preparin un parell de dies cada setmana, s'han d'utilitzar i pagar els camps de la Federació. Si afegim a això que els qui haurien de ser absolutament professionals, els entrenadors dels equips inferiors, no passen de ser simples aficionats —amb títol o sense— arribarem a la conclusió que hom falla en el que és primeríssim, la formació d'una base que ha de constituir el patrimoni humà, avui inexistent a Mallorca, on, per citar un exemple, un dels responsables d'un equip juvenil, entrenava vestit de paisà fumant un puro i amb una botella de cervesa a sa mà. Resumint: ni formació esportiva, ni cultural, ni humana.

En l'ordre mèdic-físic s'intentà minvar mínimament el defecte de la contractació d'un preparador. Hom fitxà Pere Bozic, home de «Voleibol» —no de

futbol— que ha de repartir el seu temps amb el Son Amar i que sols presta atenció al primer equip, quan el seu treball, més complet, hauria d'afectar totes les seccions. Per altra banda, ell ni ordena els programes de preparació física: cada un dels entrenadors, que serveix, i sense cap contacte amb l'equip mèdic del Club, en el qual, per cert, no s'inclou cap especialista en medicina esportiva o d'esforç, si no són simples internistes, traumatòlegs o de medicina general. Les lesions greus s'operen a Barcelona o Madrid. També són curades allà les xacres una mica fora del normal.

Quant a l'organització, el Mallorca continua presentant llacunes importants amb errors que ja no es cometien a cap Club d'Espanya. A les reunions de presidents, no hi acudeix Miquel Contestí —a qui no agrada viatjar—, una vacant que cobreix un directiu sense pes específic a Madrid, ni representativitat suficient —ha de telefonar a Palma i consultar quan ha de prendre qualche decisió—, el que fa perdre àdhuc punts al llarg de la temporada, per tal com no hi ha mecanismes prevists per actuar amb rapidesa en moments determinats.

Hi ha un gerent, amb funcions repartides entre dos homes, però no hi ha un secretari general executiu. El qui hi ha és més tost un assessor jurídic que es limita a firmar. I, per suposat, no hi ha la més mínima secretaria tècnica dedicada a l'observació de jugadors, informació dels equips rivals amb destinació al quadre tècnic, burocràcia de la part tècnico-directiva, etc.

Tal com estan les coses, és fàcil de comprendre que el Mallorca no pot passar d'esser un equip —mai un Club— que ara està amunt, amb un fort desembossament econòmic cada vegada, ara està abaix. No té cap patrimoni, ni el «Lluís Sitjar» és seu, i ha de subsistir segons el barem variable de l'aflluència d'espectadors, que acudeixen en èpoques de triomfs esportius, però que romanen a ca seva quan les coses van malament. Tenim el cas que, amb una massa social de 18.000 ànimes i un potencial crematístic que jamai havia tingut, l'oportunitat de crear tot això és irrepètible. Nogensmenys, i que això serveixi com a dada i per a la meditació, s'han tudat ja més de 130 milions en fitxatges, amb els quals, com s'està demostrant, no es poden salvar els resultats, i s'ha desestimat un «regal» federatiu de 25 milions per a la construcció d'un camp. Això és o no és improvisació? Es pot o no es pot solidificar el Mallorca dins el concert del futbol espanyol? Aconseguir-ho és a les mans dels seus dirigents. En les meves hi ha la denúncia de les irregularitats d'una entitat oficialment privada, però que mai es podrà considerar com a tal per mor de la seva dimensió social.

Ja ho sé. Voleu saber si, a la fi, el Mallorca aconseguirà mantenir-se en la Primera Divisió. La meua resposta és clara: la flauta pot sonar dues vegades, p'entura tres, però no és un instrument etern.

ALEXANDRE VIDAL

DARRERES NOVETATS EDITORIAL MOLL

BIBLIOTECA «RAIXA»

Un ample panorama de l'actualitat cultural, a l'abast de tothom.

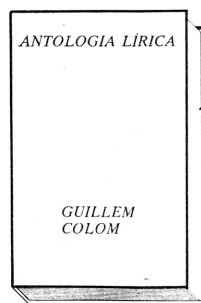

134. SOL SENSE SOL, Isidre Grau
135. EL PROBLEMA D'UN IMPERI MEDITERRANI CATALÀ. 1229-1327, J. N. Hillgarth

COL·LECCIÓ BALENGUERA

Poesia catalana contemporània.

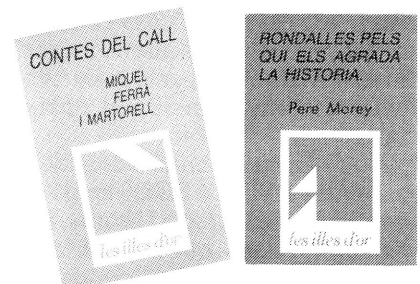
33. AL MARGE, Ponç Pons
34. VIDA ENDINS, Carles Duarte

ANTOLOGIA LÍRICA,
Guillem Colom

LES ILLES D'OR

Les obres més representatives de la literatura insular dels darrers cent anys.

138. RONDALLES PELS QUI ELS AGRADA LA HISTÒRIA, Pere Morey.
139. CONTES DEL CALL, Miquel Ferrà

editorial
MOLL

Torre de l'Amor, 4, Palma de Mallorca

Déus d'herba

per Emilio M. Lubrín

Acostar-se al Mallorca, ara, amb l'afició intacta i les esperances trencades, no deixa de ser una incursió trista pel desamor i la mort. Com que la màgia s'ha perdut, el punt i la taula són ara l'aliment de la tribuna com la classificació és l'última raó per a uns clubs que ni són entitats esportives ni tenen tampoc el coratge suficient per a burocratitzar-se en societats anònimes.

Si en l'art la imatge és xoc, en el futbol és planta i posat perquè el malabarisme, la dansa i la fúria es deixaren de banda quan aquest joc passà de ser oci a negoci per a alguns, mercat i exercici de balanç per a la majoria. La regressió sempre fa mal.

Més a prop de la quadra del cosmos que de l'equip nascut de la terra, el Mallorca no ha tingut, en contra del seu suport racial, la calma suficient per a formar escola. Ha estat, per ventura, l'última jactància de nou ric, l'última escapada del desenrotllament, la penúltima sabatada ecològica a aquesta terra d'assil que té capacitat per crear un empori en el Mediterrani però no la paciència suficient per dissenyar un equip que resti una mica més del que dura un contracte d'un «tour operator».

I es podria fer molt, i es pot fer, perquè no hi ha precedents d'una afició que, en aquests darrers badalls de la lliga, i amb les il·lusions trencades, continuï oferint als seus déus d'herba aplaudiments, somriures i paternalisme. Tampoc no es tracta de copiar l'exemple basc —Clemente, Ormaetxea, com a altres indrets Di Stefano i abans Helenio Herrera, han fet més mal al futbol

Foto Torrelló

espectacle que la violència, els dirigents i els àrbitres—, sinó de mesclar pedrera, joves figures i complex esportiu-social amb la projecció suficient per a mantenir l'equip de bandera almenys durant una generació. Això, damunt el paper.

En la realitat la cosa no és tan fàcil, tenint en compte la proclivitat de l'illa a no cremar ni un duro si no es palpen efectes positius multiplicadors immediats.

Vet ací el Mallorca avui: aquest n'és el perfil.

BARRERA

Si la línia fou present als assaigs inicials de l'art paleolític, aquesta paràbola assoleix en Barrera el seu esplendor futurista. Aquest jovençà de la Pampa ha aplicat els seus estudis de bal·lística al tir lliure i directe, sempre a tres metres de l'enfront i a dos del semicercol. El seu estil és de tal precisió matemàtica que escarufa en aquest país de la xamba. Li manca vinclada, però té un joc de turmell com Vilas de monyeca, i llançat cap al banderí de córner és un «exocet» envers l'Invencible. Potser que no sigui extrem.

MARTÍNEZ

Posat, planta, visió i qualque cosa més de dos dits d'intel·ligència al servei de la pilota i del seu contracte. Li sobren tants de quilos com impulsos colèrics. I és una llàstima perquè, juntament amb Delgado i Izquierdo, és un dels escassos elements de primera que han aterrat al «Lluís Sitjar» sense balises de posició i amb el vent a la coa. Té una certa tendència a tirar-se cap a la línia mitjana quan el rival és fluix i el calendari no empeny, però fa com ningú el canvi de joc a cinquanta metres. Tal volta perquè coneix la seva capacitat per a grans empreses, no s'agrada de flo-

retes per la prosaica petitesa de guanyar-li, al Salamanca. Quan el banquet és petit i dolent, els bons imposen la seva llei.

ZUBELDIA

Si Tirapu era qualque vegada el perill de l'immobilisme fet porter, Zubeldia és l'intent impenitent del triple salt mortal sense xerxa quan assaja moviments de sortida. Un complex estrany lleva contundència a aquests exemplars vinguts del Nord. Mariano atura més, però Zubeldia té disciplina, virtut dels mediocres. Màgics són González, Cunningham, Pintinho... grans, però ca-

preciosos. Jo m'estim més porters com Betancor, Ramallets, Juanito Alonso o N'kono.

AMER

És el «no passaran» amb èmfasi de talaiot i càvec en l'empena. Seria grossera qualsevol concomitància llunyana amb l'esperit de la pedra i de la fona però sempre un la treu com a concessió a la roqueta. Pot esser convenient tenir-lo en reserva de la consciència col·lectiva com a recordança d'unes gentes atropellades per la necessitat de sobreviure. Els grans jugadors, com els grans científics, solen sortir del nord dels països i continents, fora dels casos menyspreables en què la misèria obliga els nins a llevar-se la fam pegant mossegades de peu a pilotes de pedaça. L'horabaixa que marcà en Maradona serà la seva batalla de sempre per a capvespres de tardor. També Europa es preguntà un dia qui era aquell al·lot vestit de blanc —li deien Benito— que anul·là una nit eurocopera un monstre que nomia Cruyff.

ARMSTRONG

Pesat, sense cintura, poc hàbil, fort, oportú i amb tendència a escorçar-se a la banda per envestir amb impuls, l'anglès és la mostra palpable de la capacitat de la tribuna per acollir amb tendresa els forasters nobles que s'entreguen i no parlen gaire. Talment feren amb Riado fins que se'n temeren que el futbol no era escorç foll i trot sense rumb. Armstrong té un domini especial del primer pal, igualat solament per Asensi en el seu temps esplendorós de coroneta màgica.

DELGADO

Si té una mica de desgana, mala sort, ànsia de pilota o efectivitat, no ho sé. Sí sembla que la seva constitució pícnica li impedeix de recular quan les articulacions dels altres no han culminat l'esquema traçat per aquest petit mag de turmell, llançament i èxtasi. Com Suárez, Amancio, Velázquez... necessita, a davant, peons de luxe per executar el sus i mat. I com que no els té, aquest solista salmantí no amolla la pilota fins que el tomba qualsevol energumen a la sortida del quart «dúbling». Qualque vegada l'he anomenat ordena-

dor personal amb peus per al Bolshoi i panxa de plom. És un primera amb «pedigree».

ESTELLA

Qui ha estat copilot de «xallenger» sol fallar diagnòstic i terapèutica. Això passa amb la praxi quan se li descompon el «Citroen» en la parcel·la. Els jugadors normals solen vegejar sense grans acossaments en un club de grans. Ara bé, quan juguen amb aquesta gent normal no poden utilitzar la tècnica del camuflament ni emprar tècniques dilatòries per fer el gran partit que tenen obligació de fer per història i zeros del contracte. Hom els nota massa. Això sí, els clubs estalvien amb aquests gegants que s'han arrufat la neteja de les camisetes. I això no és poca cosa.

RIADO

Un jonc del riu d'Adra, producte de l'agricultura intensiva de la zona de El Egido. Ens el dugueren com a fruita verda i primerenca, però la humitat de l'illa no l'ha deixada madurar. Sol provocar adhesions entranyables perquè aquest atleta del sud és capaç de llançar-se de pit a un reflex de sol en el pal de la porteria contrària encara que la pilota estigui ja en la línia mitjana. Les seves cames no obeeixen els impulsos de les seves vísceres. O a l'enrevés. Qui ho sap?

ZUVIRIA

Model arquetípic de Bacon o Goya —«el somni de la raó produeix monstres»— és la seva massa encefàlica la que tradueix, després d'uns segons, el que intenta amb les seves cames prou curtes. Tot al revés de Riado. Naturalment cal que en alguns moments prevalgui l'encert de l'instint, i fa del futbol un exercici de glàndules i polissonada de rata. Sap que la seva permanència depèn de la seva capacitat de sacrifici i el seu rabiós individualisme produeix efectes de clamor en les grades del fons.

ORELLANA

Ràpid, invisible, hàbil, poruc i fràgil. Un clàssic d'aquell futbol de passades curtes i jugades primfílades dins l'àrea petita, quan el perill venia del fet de desbordar el defensa a un metre dels fotògrafs. El pitjor del

cas és que la passada de la mort, únicament la practiquen amb èxit les fures britàniques, i Orellana es mou entre la cadeneta del futbol-sala i la dansa saborosíssima de Maracanà. Els defenses nanets han fet molt de mal a aquestes llenegadisses anguilles de bassiot. Orellana és un dels pocs exemplars que són capaços de fer alçar la tribuna en fixar un defensa.

GALLARDO

Els centrecampistes amb la manxa picada, els mitjans que tenen dificultats serioses per a llançar amb precisió la pilota a cinquanta metres, es retiren als quarters de l'invent italià anomenat «líbero». Però Rafa no hi està còmode, ací. El seu temperament l'empeny al fragor de l'àrea contrària amb la pilota aferrada al turmell. Li manquen els alerons per a llançar i, com a bon carter, s'estima més entregar a les mans el gir postal. Això el fa perdre dins l'embolic de la defensiva dels equips dolents i això li fa guanyar enters en la borsa dels laterals baixos i grades de sol. Irascible, orgullós, dur, professional, lluita contra les indicacions que el «míster» escriu a la pissarra i les promptituds d'un cor meridional que l'empenyen a l'aventura.

* * *

Dotze parells de botes, dos-cents milions de pessetes (preu franc de fàbrica), vint capvespres de futbol, dos mil quilos de paper premsa, molts de decibels i algunes imatges. Un equip que juga... i la resta. La resta, els altres perquè seuen al banquet o són als quiròfans, no existeixen, som com aturats. Arrosseguen «síntomes d'alguna falta obscura; impotència, flaqueja, mala sort, ineficàcia».

I a dalt, en el ciment, vint mil parells d'ulls que estan a l'aguait —generalment del marcador simultani— perquè això que tan possessivament anomenam l'equip nostre es debat entre el retardament tradicional, el teixir de Penèlope, el desenrotllament desordenat i els moviments ecològics.

I que els estrangers no se'n surtin del nostre paisatge. Amb ells es manté el «tinglado».

EMILIO M. LUBRIN

La pedrera, tan minsa

No cal insistir gaire sobre el tema, perquè és cosa sabuda que la pedrera mallorquina no és abundosa ni en qualitat ni en quantitat. De seguida trobarem raons per justificar aquesta desagradable realitat. No oblidem que formam part d'una comunitat demogràficament petita i que a més no gaudim d'unes instal·lacions adients, perquè els joves futbolistes puguin perfeccionar llurs condicions tècniques i físiques. Així que quan faig referència a la necessitat que té el primer equip mallorquí de potenciar la pedrera, som conscient que, avui per avui, aquesta pedrera no pot abastir les seves necessitats.

Això no obstant, no podem oblidar un fet palès com és la poca atenció que els tècnics del Mallorca dediquen a la pedrera. El mal és vell. Fa quinze anys s'enviava En José Luis Saso a Sudamèrica perquè fixàs els jugadors de dos en dos o de tres en tres. I des de sempre les diverses directives i la mateixa afició han demostrat llurs preferències pels jugadors de nom que a canvi d'una substanciosa fitxa accepten fer el darrer lleixiu al Lluís Sitjar. No cal recordar noms. Però qualsevol aficionat sap que del planter de jugadors que han vestit la camisa vermella mallorquinista aquests darrers vint anys, n'hi ha més que han abandonat la gespa del Lluís Sitjar per anar-se'n a escapar les cartes a la taula-camilla, que d'altres que hagin sortit catapultats cap a un qualsevol dels equips importants d'Espanya. I el resultat, tanmateix, no pot ésser més desastrós: l'Entitat fretura d'un patrimoni de jugadors que no té, perquè els noms li produeixen poques glòries sobre la gespa. Més aviat l'endeuten força, quan les lletres de canvi vencen, independentment dels resultats esportius que, si són desfavorables, poden suposar la pèrdua d'una categoria. Així ho comprenen els equips andalusos (vegeu la política econòmica i esportiva endegada pel Màlaga, Betis i Sevilla), l'Espanyol de Barcelona i l'Sporting de Gijón, tots ells seguint l'exemple dels equips d'Euskadi. Fins i tot el Reial Madrid, carregat d'història gloriosa i necessitat de guanyar qualche títol cada any per tal de mantenir el seu prestigi, comença a incorporar al planter del primer equip els joves jugadors del Castella, sense por d'asseure a la grada noms tan prestigiosos com són el de Johnny Metgod, Bonet, Pineda o Santillana. No descobresc cap cel, per tant, si afirm que la majoria de Clubs han comprès la conveniència de potenciar la pedrera. Tots, és clar, si descomptam el Barcelona i el Mallorca. I els resultats esportius, no cal insistir-hi massa, no són gens afalagadors ni per a l'un ni per a l'altre. Tot i que ja han posat call a la derrota, qualche dia els responsables d'ambdós clubs hauran de fixar llur atenció a la pedrera...

Si ho fan així, els mallorquinistes, podran adonar-se que un dels jugadors més brillants de l'actual Segona Divisió juga de davanter amb el Castelló i és un dels màxims realitzadors de la categoria, rera Butragueño (Castella) i Salinas (Bilbao Atlètic). Doncs bé, aquest home va néixer fa vint-i-quatre anys a Felanitx i nom Bartomeu Mestres. Quan jugava amb el Poblenç, el diari «Última Hora» publicava una crònica de Tomàs Monserrat i destacava a grans titulars la següent frase: «Cal viatjar a Sa Pobla per veure jugar Mestres». De fet calia anar-hi per veure la terna atacant que formaven Franch, Morey i Mestres. Un d'ells, Morey, aterrà en Es Fortí i tot i que encara pertany a l'actual planter, no es pot dir que hagi triomfat. En canvi Mestres emigrà a Castelló i Franch a Gijón, juntament amb el jugador del Constància, Llabrés. Ambdós juguen actualment amb l'equip filial de l'Sporting i cas que quallin com a jugadors de primera, el Mallorca ja haurà perdut qualsevol oportunitat d'incorporar-los a les seves files. Així es repetirà la història de Bermell, el porter del València, sorgit de les files d'un equip juvenil illenc. O la de Paco Bonet, que fou traspasat per quatre cèntims per l'Atlètic Balears a l'Elx, abans que aquest equip el fes seguir al Reial Madrid a canvi d'un munt de milions. Per què continuar...?

De tota manera d'aigua passada molí no en mol. Allò que realment comença a preocupar els aficionats —tot veient i admirant els èxits esportius d'equips amb menys poder econòmic que el Mallorca— és la falta d'una política esportiva encaminada a millorar els resultats d'una pedrera que, ara per ara, és absolutament inexistent. De fet em reafirm amb el que he escrit abans: Mallorca no pot oferir vint jugadors per compendre un planter de Primera Divisió, però és palès que —sempre i quan s'aviçii i es vigili la pedrera— han de sorgir un nombre indeterminat de jugadors capaços d'incorporar-se al primer equip amb garanties d'èxit.

I cas que aquest fet es produeixi possiblement l'any tirurany, no serà fruit de cap miracle. Haurà passat, únicament, que els tècnics del Mallorca s'hauran decidit a seguir les passes dels tècnics d'altres equips, convençuts d'antuvi que la millor inversió econòmica consisteix a comprar a bon preu a ca nostra, allò que fora mar costa un ull de la cara.

JOAN MORA

Llorenç Serra Ferrer:

Un treball seriós al servei del futbol

Llorenç Serra Ferrer, pobler, trenta anys, casat, un fill, entrenador de futbol, actualment de l'equip de tercera divisió, filial del Reial Mallorca.

—Vaig començar a jugar a l'infantil de l'equip del meu poble, després al juvenil, juvenil La Salle i tres anys a la U. E. Poblera a tercera divisió. Una lesió de lligaments em va obligar a deixar el futbol actiu als vint-i-dos anys. Vaig iniciar-me com a entrenador a l'infantil de Sa Pobla, fórem campions de Mallorca. Després, dos anys al juvenil; pujàrem a categoria nacional i ens hi vàrem mantenir una temporada. Llavors vaig passar a entrenar el «La Salle», aconseguírem també l'ascens i dos anys de permanència a la categoria nacional. Finalment, he entrenat la U. E. Poblera, tres anys. El primer férem campions de Balears i caiguérem a la segona eliminatòria de l'ascens. L'any següent sí que aconseguírem ascendir a segona «B», i a la tercera temporada, la permanència sense problemes. Aquest és el meu primer any en el Mallorca.

—I quina és aquí la teva tasca?

—Tenc al meu càrrec la preparació del filial amb la finalitat de polir jugadors per al primer equip, i al mateix temps ajud l'entrenador del titular.

—Quins problemes i avantatges té entrenar un equip d'aquestes característiques?

—El problema principal és l'edat dels jugadors. És difícil fer un bloc homogeni a causa de la «mili». Per altra banda tenc la satisfacció de veure'ls progressar, i que l'equip ara té positius i aquests anys passats tenia negatius. Són coses que m'estimulen. En resum, crec que té més coses a favor que en contra.

—Fins a quina edat es pot esser «promesa» en el Mallorca?

—Això és molt relatiu perquè a més del futbolista s'ha d'estudiar la persona, veure fins a quin punt ha madurat psicològicament. N'hi ha que són, diguem-ho, adults als devuit anys, i d'altres que als vint-i-tres, encara no, i tenen grans qualitats. En aquests casos s'ha de parlar amb els directius i donar-los la baixa. Amb tot i això, ens podem equivocar, i llavors aquest al·lot pot essee de molt de profit per a un altre equip.

—Per ara no han sortit jugadors per al Mallorca «gran»...

—És veritat; de moment, només en «Paquete» Higuera, que ve dels juvenils. No és gens fàcil treure bons jugadors. Hi ha d'haver una bona planificació. El Mallorca ha crescut d'una manera molt ràpida a dalt, i d'alguna manera és la soca que ha d'alimentar totes aquestes branques que li són tan necessàries per a la seva supervivència.

—I això no hauria de ser al contrari? Començar per les arrels i fer una boca soca?

—Podria ser. Aquesta planificació es pot fer de diferents maneres, però seria molt llarg de temps i aquí no és possible. Per desgràcia el futbol es mou amb doblers, i si no hi hagués un equip a una categoria alta, què faríem, amb taquilles de vint mil pessetes?

—Els filials mallorquinistes no han estat mai rendibles. Ho seran d'ara endavant?

—N'estic convençut. Conec bé els meus jugadors perquè estic acostumat a treballar amb gent jove, i som optimista. Dins un termini de tres anys hi pot haver molta gent sortida d'aquí en el primer equip.

—I no es podria fer aquí una escola del tipus de Lezama o Mareo, per exemple?

—Jo crec que sí, no és tan difícil. Però hi ha problemes pel que fa a terrenys de joc, i d'altres. El Mallorca no té l'estabilitat ni la tradició de l'Atlètic o l'Sporting; hem de tenir en compte que en quatre anys ha sortit d'una gran crisi. Ara va caminant, un any es fa una cosa, i al següent una altra... anam fent.

—No serà que aquí els afeccionats tenen poca paciència, que frissen massa de veure resultats?

—Potser que la nostra societat futbolística no estigui preparada, però aquesta preparació la dóna l'experiència, el temps. Si ara ens classificam bé, i l'any que ve pujam a segona «B» tothom veurà la necessitat d'aquesta planificació i l'acceptarà. De tota forma, l'afecció és només una part. Llavors hi ha la directiva, els tècnics, els jugadors, la premsa mateixa... és una labor de tots, i crítiques en poden venir de tots els costats. Per això quan una persona es marca uns objectius, no ha de fer cas del que diguin i ha de continuar el seu treball.

—Has parlat d'ascens, teniu aspiracions de pujar?

—Enguany no, però sí en un futur no molt llunyà. Seria molt millor pels joves que haguessin d'anar al primer equip perquè no acusarien tant la diferència de categories.

—I si el Mallorca «gran» davalla, què passarà amb el «petit»?

—Jo no puc contestar a això, però crec que hauríem de continuar igual o amb més il·lusió per col·laborar al màxim perquè el primer equip recobràs la categoria perduda.

—Creus que la política del Mallorca, quant als joves, és adequada?

—Tot es pot millorar. El Mallorca és en camí d'arreglar coses que no van bé de tot. La directiva dóna suport a la meva feina, més del que jo m'imaginava, però això qui millor ho poden dir són els jugadors que noten més la diferència d'un any a l'altre.

—Encara que et posi en un compromís, em pots dir noms dels jugadors que tu vegis amb més futur?

—No hi ha cap inconvenient. Tenim un grup ben nombrós que pot arribar ben amunt, més prest o més tard, però els més immediats són Crespí, Pasqual, Cazorla i Villalvilla, que tenen una gran projecció de futur. N'hi ha d'altres que van per bon camí, però en aquesta edat és molt fàcil que un jugador es desbarati. Qualsevol cosa, problemes familiars, sentimentals, uns partits que no surten bé... Però estic segur que l'any que ve n'hi haurà un o dos al primer equip.

—No has anomenat Bonnín, el màxim golejadore...

—Bonnín ja té vint-i-tres anys. És el que et deia de la personalitat. Si encara no ha pujat és perquè li falta un poc de caràcter per dir: «Jo puc ésser jugador de primera i ho he de ser». I aquest estímulo li ha de venir de dins ell mateix. És el futbolista que s'ha de guanyar el lloc dins un equip, ningú l'hi pot regalar. Ell ha tengut oportunitats que no ha aprofitat completament per falta de decisió, no de qualitats, que d'això n'hi sobra.

—I aquesta decisió de millorar, la té Llorenç Serra Ferrer?

—Jo tenc esperit de guanyador, fins ara les coses m'han sortit bé, i esper que continuïn pel mateix camí. Som jove i tenc aspiracions. Vull anar per amunt, però poc a poc, sense precipitacions, que sinó, de vegades traveles i l'esclat és més gros. Amb el temps voldria arribar a entrenar el primer equip, i llavors si pogués pujar més, encara millor.

—Tu ja vares dirigir el Mallorca, una vegada, precisament contra el Reial Madrid. Quina impressió et va produir aquest fet?

—M'ho vaig ficar molt dins, vaig acceptar aquesta responsabilitat i vaig intentar treure el màxim de profit d'aquesta oportunitat. Per ventura vaig voler intentar arreglar massa coses amb poc temps, i és

evident que no ho podia fer perquè en aquell moment l'equip no anava de cap manera. Però això et queda com a satisfacció personal. Va ser una experiència molt bona, que m'ensenyà molt, perquè jo sempre procur aprendre coses, a cada moment. Que quedi clar que ni per un instant em vaig creure que ja era entrenador de primera.

—Quina és la base de l'èxit d'un entrenador, i per què hi ha una diferència tan gran en els resultats d'un mateix equip quan canvia de tècnic?

—Bé, això són dues preguntes. La base de l'èxit, per mi, no són els resultats, sinó la forma de treballar. A llarg termini, la feina sempre dona fruit. A la curta, un entrenador no depèn només del seu treball, sinó de com un jugador interpreta les seves instruccions en el camp, d'un àrbitre que estigui bé o malament, d'un contrari, que també juga... tot això pot canviar un equip. Ara, el que realment et fa triomfar és aprendre cada dia, no caure en la rutina, experimentar sistemes i mètodes nous. Som uns professionals com els altres: hem d'estar al dia.

—L'organització del club també hi deu influir...

—És clar. Si tot funciona bé, tu no t'has de preocupar d'altres detalls com vestuaris, atenció mèdica i d'altres coses. Així es pot treballar sense més preocupacions. La part econòmica també és vital perquè es poden oferir incentius al jugador que l'estimulen i li fan donar més rendiment.

—Què diuen a Sa Pobla de que te n'hagis anat al poble per entrenar a Ciutat?

—La veritat és que no ho sé, jo no surt. El Mallorca m'ocupa molt de temps, i el poc que em queda el dedico a la família i a organitzar-me el meu treball. Però hi deu haver de tot. Els que m'aprecien han d'estar contents que jo prosperi. I supòs que n'hi ha que estan enfadats perquè la U. E. Poblara no va tan bé com voldrien. I jo ho sent molt, però som un professional i he de fer la meua carrera.

La conversa ha estat llarga, amb un temps que hem robat a la família o als negocis —Llorenç té una botiga d'articles esportius a Sa Pobla—, però el nostre entrevistat no es queixa. Com ens ha dit, el futbol ocupa la major part de la seva vida, i el càrrec duu aquests inconvenients. Així és, i així pensa l'entrenador del filial mallorquinista, un home de no molta estatura, però d'una gran personalitat, ulls vius i penetrants i un gran interès per aprendre. «Jo sempre aprenc, fins i tot d'aquesta entrevista crec que aprendré alguna cosa», ens ha dit. Una qualitat molt important per a la seva feina, i per a totes. Ja no em queden més preguntes, però li deixam l'oportunitat de les darreres paraules.

—Estic molt agraït a aquesta revista per l'atenció que han tenguda amb jo, i més, tractant-se d'una publicació que no és de caràcter esportiu.

JOAN CANYELLES

Un Institut Municipal d'Educació

(Suggerències)

per Miquel Deyà

Un bon amic mestre quedà astorat perquè li vaig dir entusiasmat que l'Ajuntament de Ciutat volia crear un Institut Municipal d'Educació.

Ell conservava molt viva la mala impressió de la visita a l'Institut Municipal d'X... I tenia raó. L'institut que havia visitat se creà perquè un dels regidors d'X... passà per Barcelona, va veure un rètol que deia «Institut Municipal d'Educació» i pensà: «Nosaltres no en tenim». En creà un en el seu poble i allà vegeta...

Orientació.—Sempre que es vulgui fer una obra seriosa i positiva, és necessari orientar-se. I, si es tracta de l'envitricollat tema de l'educació, molt més encara. Tant, que dir Pedagogia, «ciència i art de l'educació», ha arribat a ser per a alguns «un galimaties líric de dissertacions vagues, pretencioses i, en darrer terme, inútils».

La reflexió orientadora ens assenyala tres punts: la realitat objectiva en la qual s'ha de moure, el que desitjam fer amb aquesta realitat i els mitjans per transformar-la, si comprenem que no és així com hauria d'esser.

La realitat objectiva.—Compren els següents elements:

- a) personal: nins, al·lots, joves,...
- b) centres: institucionalitzats: escoles, instituts, etc.
altres: tallers, clubs juvenils, corals, etc.
- c) l'estat en què es troba l'educació en el moment actual.

Nins, al·lots, joves...—En primer lloc, els nins; però crec que no es poden descartar els joves de l'educació mitjana en relació amb els aspectes educatius complementaris.

La feina de l'Institut podria limitar-se a la curiositat de saber les constants característiques de la població infantil, juvenil, ... Però crec que avui és molt necessari l'estudi d'un tema preocupant: l'augment progressiu de certes anomalies de la gent jove, tant en el centre on es forma, com en la conducta ciutadana. Els resultats són l'anomenat fracàs escolar i l'augment de l'agressivitat i la violència.

Un altre tema preocupant és el dels anomenats **subnormals**. L'eminent psiquiatre i mestre, Dr. Joan I. Valentí, deia que no n'hi havia tants com se sol creure i que una gran part d'ells són aprofitables. Deia també que «qualificar de subnormal un nin sense un coneixement ben cert, era d'una gran comoditat, ja que així es podia no fer-ne cas». I afegia: «hi ha infants als quals l'escola no els diu res, no els motiva, i es defensen així com poden, callant, molestant o fent el beneit...».

Els Professors.—És de justícia afirmar que tant els nostres mestres com la nostra Inspecció durant molt de temps han estat bastant ben considerats no sols a casa, sinó també a fora i, fins i tot, a les altures del Ministeri.

Ara, segons opinions autoritzades, la formació de les darreres promocions s'ha ressentit del desgavell oficial. Malgrat tot, els mestres arriben a tenir una preparació bastant encertada respecte, sobretot, dels continguts que han de tractar. Però la formació dels mestres falla pel fet que es resisteix a canviar res (mètodes, procediments, etc.). I no és per pesera i per mala voluntat, sinó perquè hi ha una relació molt estreta entre **imatge i moviment**. La imatge provoca el moviment, i el mestre no té altres imatges que les de l'escola on va assistir quan era al·lot.

És per això que l'escola no té un moviment propi, no és creadora, és, sobretot, una força conservadora. I al nostre país l'escola ha patit d'un conservadorisme agut. Quan es va promulgar la Llei General d'Educació, vaig sentir afirmacions tan peregrines com aquestes: «La matemàtica moderna és igual que l'antiga, sols consisteix en un canvi de noms», «L'àrea d'expressió dinàmica és el que abans es deia gimnàstica», «Encara es pot dir res nou en Pedagogia?». Foren comentaris d'un mestre en un congrés.

És clar que hi ha hagut mestres que han canviat l'escola, però no ho han fet com a tals mestres, sinó com a pensadors mentalitzats per una filosofia determinada.

El mestre necessita, com he donat a entendre, tenir la idea d'aquest tàndem **imatge-moviment** i també una capacitat de reflexió crítica, que l'Escola del Magisteri no sol plantejar. Aquest buit podria intentar-lo omplir l'Institut Municipal d'Educació.

El Professorat d'Ensenyament Mitjà és ressent —és una confessió pròpia— de la manca de preparació pedagògica.

Els pares.—Els pares han passat d'un desinterès molt general i accentuat a una entrada sobtada a l'escola, alguns com si volguessin canviar-la tota en pocs minuts.

Benvinguts a l'escola tots els pares que volen col·laborar d'una manera efectiva i seriosa en l'educació dels seus fills. Però que no hi duguin les seves idees polítiques, les que han après a la seu social del seu partit. No vull negar les relacions que hi ha realment entre Política i Educació; però crec que poca col·laboració es pot esperar de la política menuda, per no dir del primitivisme polític.

El camí per aconseguir una col·laboració eficaç podria ser aprofitar la preparació que pugui tenir un pare en una activitat determinada, per exemple en les representacions teatrals, si es vol muntar una obra teatral a l'escola. Ara bé, hem de tenir present que prestarà una millor col·laboració un **entès** que un que sigui purament afeccionat. En aquest cas concret del teatre, s'ha de tenir en compte que han canviat el tipus d'obres, els decorats, la presentació, la vocalització, etc.

L'Institut Municipal d'Educació podria intervenir en aquest camp, per tal que la col·laboració entre pares i escola sigui la més encertada.

L'estat de l'educació en la nostra ciutat.—L'educació institucionalitzada, en la nostra ciutat, no és pròpiament nostra, sinó la dirigida des del Ministeri, i per tant no difereix gaire de la panoràmica educativa general de l'estat.

És de justícia, però, anotar l'encertat treball d'un grup de professors d'EGB que s'han procurat una atenta preparació i que amb imaginació i entusiasme han aconseguit un millorament notable i han implantat innovacions també notables.

Falten centres de preescolar i això és la primera discriminació per als infants que no hi poden assistir.

L'EGB es proposava donar «una formació integral igual per a tots», però ja nasqué amb una contradicció, perquè la llei admetia que això no seria possible, ja que admetia dues sortides distintes: els aprovats amb el títol de Graduat Escolar podrien ingressar al Batxillerat i els aprovats amb el Certificat d'Escolaritat, no. Una segona discriminació. Per això i per altres motius tenim un excessiu fracàs escolar.

Pel que fa a les Escoles de Magisteri, segons el Director General, «pareix que no compleix els objectius prevists»: «no prepara el ciutadà per a la vida, no el

prepara per al treball i el prepara deficientment per a la Universitat». I afegeix: «El que anomenam fracàs escolar és greu en la Formació Professional i relativament greu en el BUP».

De fa uns quants anys tenim a les nostres Illes una Universitat començada i és aviat encara per fer-ne un judici valoratiu.

Si l'educació tingués una finalitat que acabàs en ella mateixa, seria inútil aquest comentari, però l'educació transcendeix a la vida social i, per això, l'Institut tendria l'obligació d'estar al dia sobre el desenvolupament, estudiar-lo i protegir-lo amb totes les seves possibilitats.

L'ideal.—Ara tenim una sèrie de **notícies** sobre la realitat. I això em du a la memòria unes paraules d'Eugeni d'Ors: «El coneixement concret, la **notícia**, ens dóna la meitat del saber; la classificació, l'**ordre**, l'altra meitat. La notícia satisfà el nostre ímpetu de curiositat, l'ordre la nostra exigència de raó».

Conformar-nos amb les notícies seria quedar-nos a la meitat del camí. Cal una ordenació que hauria de començar determinant la finalitat dels diversos escalons de l'educació.

Jo diria que el primer escaló, l'educació preescolar, hauria de desenrotllar els sentits. El segon escaló, l'EGB, hauria d'ensenyar de llegir, escriure i comptar tan bé com fos possible. Qualcú podrà dir que això «és més antic que anar a peu». Malgrat tot, és insubstituïble i bàsic. Ara bé, ¿arriben a superar aquesta trilogia fins i tot els qui acaben el BUP? També caldria aprendre de treballar una mica.

Aquesta trilogia admet tota casta d'innovacions, sovint necessàries.

El tercer escaló, les Escoles de Magisteri, segons el Director General, ha de dotar els joves aspirants dels instruments i coneixements indispensables per valerse d'ells mateixos en el món on els ha tocat viure.

Tot el que he dit es podria resumir en unes paraules d'Alfons el Savi definint l'educació: «Es facer que los fijos vengan a acabamiento de ser homes».

Doncs bé, per assegurar que el treball de cada nivell compleixi la seva finalitat, sense quedar endarrerit ni rutinari i que estigui al dia, és necessària una informació vàlida i fiable. Aquest treball no el pot fer tot sol el professor, prou feina dóna la classe diària ben feta. Aquesta informació s'ha de completar amb les ajudes necessàries. Vet-ací la funció de l'Institut Municipal d'Educació: **informació i ajuda**. Això s'ha d'estendre als nins, als al·lots, als joves i, fins i tot, als pares.

ELS MITJANS

Vet-ací unes idees per a instrumentar la informació i l'ajuda.

1. **Un servei tècnic.**—Estaria format per un grup de tècnics coneixedors, dia a dia, dels actuals criteris rectorals del treball educatiu en el nostre país entre els considerats capdavanters. Seria necessari un bon fitxer de documentació: adreces de pedagogs i de centres influents, llibres, revistes, material didàctic. Tot això al servei dels vertaderament interessats.

Aquesta informació la tenen avui els mestres que l'han cercada pel seu compte a força de molt de treball i de notables despeses. La nostra premsa professional, salvant poquíssimes excepcions, és molt migrada. Es llancen paraules o idees enlaire, es posen de moda, decauen i s'obliden. Així ha passat amb l'avaluació, motivació, creativitat, etc. Ara pareix que toca el torn a la qualitat.

Per no allargar massa aquest treball posaré només dos exemples:

No record ara la data de la primera volada del mot **creativitat**, però puc dir que Taylor, l'any 1959, ja havia col·leccionat un centenar de definicions.

El segon exemple fa referència a l'**avaluació**. Al cap de deu anys de la publicació de la Llei General d'Educació, el Dr. Villar Palasí deia: «L'avaluació continuada no consisteix en unes taules i uns exàmens parcials... En lloc d'eliminar l'**stress**, es converteix en un **stress** continuat. No és això». (Cuadernos de Pedagogía, n.º 65).

El 23 de setembre de 1983 «El Magisterio Español» escrivia: «Malgrat que l'avaluació contínua és obligatòria encara ara, tots sabem —seria enganyós dir el contrari— que la pràctica està molt lluny d'això i que encara molts de col·legis segueixen el sistema de controls i exàmens».

Si haguéssim tingut una informació precisa del que és realment l'avaluació, s'hauria evitat un factor que ha contribuït d'una manera decisiva en el fracàs escolar que patim.

És hora, per tant, que qualcú es posi al davant de la tasca d'informar amb claretat i en el seu moment.

2. **Biblioteca.**—I millor encara seria parlar d'una xarxa de biblioteques en les barriades amb una central coordinadora.

Si totes les biblioteques necessiten una organització molt acurada, més especialment la necessiten les destinades als nins.

És necessari el **control de la lectura** dels nins, que es pot fer amb el **llibre del lector**, una simple llibreta i un full imprès on els nins anotarien tots els llibres obtinguts a qualsevol biblioteca, i unes dades que podrien ser les següents:

Nom i llinatges: .....
 Nascut dia .....
 Domicili: .....
 Escola: .....
 N.º d'ordre: .....
 Títol del llibre: .....
 L'he triat jo: sí.....; no.....
 El m'ha recomanat: .....
 L'he llegit: tot, un tros,
 Per què?: .....
 El que m'ha agradat més ha estat: .....
 Per què?: .....
 El que m'ha agradat menys ha estat: .....
 Per què?: .....

Per als mestres. No hi pot faltar una bona col·lecció dels **clàssics** de la Pedagogia. Diuen moltes coses

que es presenten com a grans novetats. I no ho són. Per exemple, Ramon Llull parla de la voluntat així com en parlaria un bon psicòleg actual.

Les fitxes podrien contenir indicacions molt útils. Per exemple: «Aquest autor s'inspira en X. És convenient llegir X abans».

Hi hauria d'haver una secció de revistes professionals, nacionals i estrangeres.

El criteri de selecció, tant dels llibres com de les revistes, hauria d'esser summament objectiu. Vull dir que l'I.M.d'E. ha d'estar per damunt de qualsevol sectarisme.

Per als pares. Podria haver-hi llibres especialitzats i revistes vulgaritzadores, que tractassin problemes reals, actuals, aplicats objectivament i amb claredat.

3. **Converses.**—Crec millor anomenar-les així, i no conferències. No és veritat que estiguin desprestigiades. És clar que quan un conferenciant és un valor positiu, atreu molta gent. Potser hi ha gent que hi va per esnobisme. Vesteix molt poder dir «he sentit parlar X». Però crec més útil organitzar converses de persones qualificades sobre problemes actuals en forma clara. Tant si hi ha d'haver col·loqui, com si no n'hi ha d'haver, és convenient repartir, abans de la conversa, un full amb l'esquema de la conversa.

4. **Concursos.**—Els temes no s'acaben mai. Han d'estar molt ben organitzats, sobretot, si són a l'aire lliure. Si l'assistència és massiva, cal tenir present que hi haurà una mínima part dels assistents amb una preparació sobre el tema i que hi estaran molt interessats, un segon grup d'indiferents i un tercer grup que no tindran la més mínima idea sobre el tema. Aquests són els qui fan renou i molesten els vertaderament interessats. Tot això s'ha de tenir en compte.

5. **Exposicions.**—Crec que podria ésser un dels mitjans que podria utilitzar l'I.M.d'E. per ajudar al millorament del treball educatiu. Unes exposicions podrien ésser de treballs fets pels escolars i altres de treballs fets per persones grans en profit dels escolars.

La llista de temes no acaba mai: l'escola, el barri, la ciutat, el terme municipal, un aspecte sol d'aquestes entitats, fets socials, commemoracions històriques, etc.

Exposicions de treballs: manualitats, juguetes, mapes, plans en relleu, maquetes, modelat, murals, etc.

I no hauria de faltar mai un bon catàleg i una llúida sessió inaugural.

6. **Centres educatius.**—És de primera necessitat tenir un fitxer de tots els centres educatius. Les fitxes han d'esser una cosa viva. Han de recollir una informació completa de les característiques especials de cada centre. N'hi ha que dediquen especial atenció a certes matèries, amb impacte no sols en els propis alumnes, sinó també en un àmbit més extens. Hi ha centres que divulguen els seus treballs, però també n'hi ha d'altres que desgraciadament queden ignorats, malgrat que són prou interessants.

L'I.M.d'E. hauria d'organitzar o facilitar visites no protocolàries a aquests centres, organitzant intercanvis que sempre són de profit.

7. **Secció de Psicologia i Psiquiatria.**—Que no es pensi ningú que m'invent res nou. Record el funcionament de la secció de Psiquiatria del desaparegut Museu Pedagògic Provincial, dirigida per l'eminent psiquiatre Joan I. Valentí. El Dr. Valentí explicava el tema, feia observar la conducta dels malalts i en un moment determinat, amb gran tacte, ens indicava que observàssim els gestos típics que ens volia donar a conèixer. Acabada la lliçó, si ho trobava oportú, podíem parlar amb els malalts. El Dr. Valentí deia que la bogeria és una exageració de certs aspectes que considerem normals. Així, els conceptes de Psicologia normal eren completats amb l'estudi de les exageracions i resultava un treball molt interessant.

L'aplicació d'aquestes lliçons a l'escola, ens era molt útil per comprendre certes conductes no solament dels nins, sinó també dels pares.

Aquesta secció podria ésser útil per ajudar a resoldre els problemes que presenten cada dia la conducta de nins més o menys difícils. Hauria d'ésser molt poc aparatososa, gens burocràtica i summament pràctica.

8. **Publicacions.**—Podria ésser d'un gran interès. I no vull dir que l'I.M.d'E. s'hagi de convertir en una editorial. Podria publicar un bolletí de les activitats: concursos, curssets, noves biblioteques, reunions, exposicions, etc. Podria patrocinar l'edició d'opuscles que fossin d'interès no sols per als nins, sinó també per als grans, biografies, monografies sobre monuments, aspectes de la història de la ciutat, etc. i també opuscles sobre temes relacionats amb l'educació del ciutadà.

PERILLS

Perills que poden dificultar el bon funcionament de l'I.M.d'E.

1. **La politització.**—Els centres polititzats es converteixen ràpidament en un **clan** i automàticament eliminen els qui no sintonitzen amb les seves idees i així es prescindeix de moltes persones que haurien pogut fer una feina ben encertada. L'hauria de presidir un criteri molt ample: haurien de poder-s'hi integrar tots els professionals competents sense por d'ésser discriminats a causa d'idees polítiques. Potser hauríem de parlar menys de convivència i l'hauríem de practicar més. Un alumne de Giner de los Rios em contava que en certa ocasió es trobava en el claustre de la catedral de Toledo reunit amb altres companys. Se va sentir el toc d'una campana i el Sr. Giner els digué: «Si qualcú de vosaltres té costum d'anar a missa, que hi vagi. L'esperarem aquí». Desgraciadament aquesta conducta no és gaire corrent.

2. **La burocratització.**—Vet ací un dels pitjors perills, capaç de matar les millors iniciatives. Per evitar-lo bastaria que l'I.M.d'E. substituís **el llibre de les actes**, pel **llibre dels actes**.

3. **Les gelosies.**—Els qui volen treballar i ho fan bé, aviat sofreixen les envestides de l'enveja més reconcentrada i subtil. Es necessita molt de coratge i paciència per aguantar la impertinència de certs crítics que us fan la vida impossible.

Els crítics se solen dividir en dos sectors: en el primer hi entrarien els rutinaris sense imaginació, els intrigants, que se senten menysvalorats pels qui treballen. Us posaran verds, com deim vulgarment, faltant descaradament a la veritat sense el més petit mirament. En el segon hi trobareu aquelles persones que realment creuen que eren ells els qui havien de fer la feina que vosaltres feis. Potser són més perillosos que els altres. Els guia l'enveja i les ganes de figurar. Són doctors «horroris» causa en l'art de redactar un ofici, un informe, una denúncia, que poden fer molt de mal.

Encomanar-se a Santa Rita i seguir el camí començat amb més fe i entusiasme, és la medicina.

4. **La premsa.**—Si la premsa és per començar aviat l'organització de l'I.M.d'E., endavant. Però voler fer moltes coses ben fetes i en molt poc temps, no és gens recomanable. El seny mallorquí diu que «de premsa no s'hi fan més que els bunyols».

PER ACABAR

Personalment veig així el futur Institut Municipal d'Educació.

Aprovació per part de l'Ajuntament, després d'un converses i gestions prèvies. Els diaris publicaran dues retxes perdudes en la crònica de la sessió.

Reunió en una sala petita amb una taula i quatre cadires. Un grup reduït, presidit pel responsable, diguem-ne, provisional, i tres brusquers ben documentats.

Ve la realització dels primers treballs. Un èxit degut a l'acurada preparació. La gent comença a assabentar-se de la seva existència. Divisió d'opinions. És cosa de preveure.

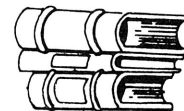
Acudeixen uns possibles col·laboradors: uns cridats, altres interessats. S'admeten tots els que saben fer feina i en volen fer. Augment constant de les activitats. La gent es convenç que l'I.M.d'E. no està format per quatre arrellegats il·lusos.

Naturalment ja han canviat de sala. Les primeres reunions, els primers treballs, ja són història.

Els confreres de l'enveja ja han dit el que no és ver i el que ho és. Però l'I.M.d'E. segueix endavant. Aviat es traslladarà a un antic palau senyorial mig abandonat i començarà la seva restauració i adaptació.

Això és el que desig amb totes les meves forces i també que la iniciadora del futur Institut el vegi funcionant meravellósament.

MIQUEL DEYÀ PALERM

La realitat turística

Apunts per a la seva reivindicació a l'escola

per Sebastià Bagur

I. MALLORCA, ESPAI TURÍSTIC

Any 1982 (1):

Capacitat hotelera: 173.804 llits.

Viatgers allotjats: 3.489.035 persones.

Els mallorquins i tots els que tenim la ventura de viure a Mallorca sabem la importància que té el turisme per a la nostra illa. Tothom té una consciència més o menys clara que la irrupció massiva de turistes ha suposat la darrera de les invasions que ha sofert la nostra terra. Un envaiement pacífic que ens ha mostrat noves maneres de viure i que ens ha fet canviar de cap a peus. Des d'aquella «illa de la calma» o «illa daurada» de principis de segle fins al que recentment es coneix com «balearització», ens han passat moltes coses, tal volta fins i tot massa o, en tot cas, massa aviat. El que és cert és que la història del turisme a Mallorca i la història de Mallorca de les darreres dècades són històries paral·leles. Direm encara que el fet turístic ha xapat aquesta història. Hi ha una Mallorca preturística i una Mallorca turística. Per això, els mallorquins d'avui som el que som pel turisme, un poc els fills del «boom». Mallorca i Turisme ja són dos conceptes inseparables.

Tot això ho sabem bé. Ens sona, fins i tot, a tòpic. Ho hem après compartint amb els turistes els nostres carrers, les nostres platges i el mateix banc de les nostres places. Ho sabem perquè vivim aquí, dia a dia. A un espai turístic.

II. ESCOLA I FET TURÍSTIC

Però, i l'escola. ¿Ens ha mostrat mai aquesta realitat? ¿Ha complert la seva missió d'educar-nos per tal de conèixer, comprendre i dominar tots els canvis produïts pel turisme dins la nostra societat? ¿Ha estat un laboratori crític de la realitat turística que l'envolta? ¿Ens ha assenyalat quin és l'estil de vida correcte dins un ecosistema cosmopolita com és el nostre?...

1. Una escola d'esquena a la realitat

Jo pens que no, que l'escola —una vegada més— ha ignorat el que estava succeint més enllà de les seves parets: l'antic divorci escola-realitat. Crec que el nin de Santa Maria del Camí no es fa gaire càrrec de tot el que significa per al seu poble estar situat a la mateixa carretera que duu a les zones turístiques de les Badies de Llevant. Ni que el de Sant Joan s'ha imaginat com seria si dotzenes d'autocars de turistes s'aturassin cada dia per a visitar el poble. Ni que el de Sóller sap que el seu tren continua essent rendable perquè el trajecte i la Vall són d'un indubtable interès turístic. Ni que el de Pollença coneix tot el que va fer Adan Diehl. Ni que el de Valldemossa té una idea justa de fins a quin punt l'explotació turística de la cartoixa i la seva història d'amor és la principal font d'ingrés del poble. Ni que el de Ciutat coneix els orígens de la Platja de Palma, quan només era un llarg arenal poblat de pins semiajeguts pel vent...

L'escola encara ens ha de contar que un dia el turisme va fer petit el vell aeroport de Son Bonet. Que en els seus millors temps, l'Hotel Formentor utilitzava —per a la seva publicitat— un dirigible que volava sobre París amb la inscripció «Formentor, le plus beau palais du monde». Que l'Hotel Son Vida fou l'antic castell dels descendents del capità Berenguer Vida, un dels que figuren en el «Llibre del Repartiment».

L'escola encara ens ha d'explicar que abans del turisme de masses, Mallorca havia estat terra d'emigrants. Que el turisme ha revitalitzat l'artesania, substituït la natura i degra-

dat greument el paisatge. Que, gràcies al turisme, el règim franquista va poder muntar els mites del «milagro español» i dels «25 años de paz», dissimulant, així, el fracàs de la política dels «polos de desarrollo».

L'escola, sols fa molt poc, ha començat a parlar-nos de les nostres muntanyes, dels nostres homes il·lustres, de la cultura popular, de la nostra història turística.

2. Una certa reacció: el currículum en l'àrea social

Es veritat, també, que darrerament l'escola ha deixat de contemplar el turisme com un fenomen curiós, pintoresc i banal, sense cap tipus de connexió amb el món de l'educació. L'escola sembla que comença a comprendre que el turisme és un fet social complex produït per les masses amb innombrables conseqüències socio-culturals i econòmiques, i amb una immensa capacitat tan educadora com deseducadora. Per això comença a incloure l'estudi d'aquesta realitat en el seu currículum. Aquesta reacció ha quedat palesa en la producció editorial de llibres escolars. No he fet una recerca exhaustiva, però bastarà per a comprovar que la realitat turística gaudeix d'una atenció progressiva.

En els anys setanta, doncs més de deu anys després del «boom», trobam les primeres referències al fet turístic en els llibres de l'àrea social per a l'EGB. Així, «Cosmos» (2) per a 5.º en parla en el capítol «La Nación Española (II)». Es tracta d'uns continguts molt estereotipats, excessivament teòrics, típics encara de la «España oficial», on s'hi explica que és el Ministeri d'Informació i Turisme, els paradors nacionals; i ens diu —per exemple— que el turisme duu «un mejor conocimiento entre los pueblos y beneficia la paz y la mutua comprensión», i que «el carácter simpático, abierto, hospitalario de los españoles es una de las condiciones turísticas de nuestra Patria». Fou aprovat a 1976.

Un poc més tard, el procés de normalització cultural de l'actual dinàmica descentralitzadora de l'Estat Espanyol ens ha portat una sèrie de llibres prou interessants on el turisme balear té el seu propi lloc. Els podríem classificar així:

a. Llibres de text:

«Geografía de Baleares» (3) per a 6.º És el primer volum de la trilogia realitzada per Josep Melià com «proyecto experimental de ciencias sociales de Baleares». Editat a 1979, en el tema 9 ens explica el nostre model econòmic basat en el monocultiu turístic. I, en el següent, l'evolució històrica del turisme, els tour operators, la crisi turística amb les seves repercussions sociolaborals, la problemàtica a l'hosteleria, la política turística, etc.

Obra meritable on, de la mà de l'autor de «Els mallorquins», arribam a una correcta visió del turisme a les Illes, encara que des d'una perspectiva quasi exclusivament econòmica.

b. Llibres d'experiències didàctiques:

«Baleares» (4) de Climent Picornell, Pere Rios i Jaume Sureda per el cicle mitjà d'EGB. Premi Baldiri Rexach, fou editat a 1982. El tema 21, «La importància del turisme» ens duu uns breus continguts introductoris per a plantejar tot un seguit d'activitats que conviden al nin a comentar l'estadística sobre el nombre de turistes per nacionalitats, cercar en el mapa el poble on va descansar Chopin, analitzar un fullet de propaganda de viatges, relacionar les diferències que hi ha entre hotels i els apartaments, explicar que són les barbacoes, investigar el que fan els guies turístics a l'aeroport, discutir amb els companys que passaria a les Illes si el turisme s'acabàs, etc., per a citar algunes de les experiències que es proposen.

En el tema vinent, «Convé conservar el paisatge», es tracta d'un dels més greus efectes negatius del fet turístic a les Illes: la degradació del paisatge.

Els autors utilitzen un llenguatge planer, acompanyat d'una gran varietat d'imatges i de gràfics estadístics que ens proporcionen una informació global i molt valuosa de la nostra realitat turística; la seva infraestructura, el seu món laboral i les conductes dels propis turistes.

c. Llibres de lectura:

Dins aquest apartat hi ha tot un aplec d'obres, la intenció de les quals és contar al poble —a escolars i a adults— els principals fets del nostre passat col·lectiu d'una manera plaenta, didàctica. Els autors col·laboren, així, en els objectius de la normalització cultural, tot engrescant al lector per a seguir profunditzant dins les petges de la nostra història. Són, doncs, llibres d'història que inclouen el turisme de masses i els seus efectes com episodis més significatius dels nostres dies.

A «Història de l'illa de Mallorca» (5) i a «La ciutat de Mallorca» (6) Gabriel Janer Manila ens passeja pels temps llunyans dels nostres avantpassats fins els més recents sota el signe del «boom» turístic. Ambdues narracions deixen palès que «el turisme massiu capgirà les velles estructures de l'illa», i ha condicionat l'evolució i la reestructuració de la morfologia urbana de Palma. A la ciutat turística, vells espais —diu— han rebut noves funcions: «En el Terreno, la Plaça Gomila és, possiblement, el llombrígol de la festa nocturna, de la disbauxa i de la gresca».

El llenguatge del còmic també ha estat emprat per tal d'incitar, mitjançant el dibuix i el guió humorístics, la curiositat dels més joves. Hem de citar:

«Història de les Balears» (7), realitzada i coordinada per l'Equip Butifarra, on no hi falten algunes vinyetes destinades a il·lustrar «es boom des turisme», certament amb molta gràcia.

«Lo Regne enmig del Mar» (8), editat per la fundació «Serveis de Cultura per al poble» ens presenta, ja a les darreres planes, En Ramon lo foll qui, patint per la contemplació de Mallorca desgavellada pel turisme, ens amonesta amb allò de «haja'n consciència qui ho ha afoilat».

d. Llibres pel professorat:

«Didàctica de la Història de Mallorca» (9) d'Antoni J. Colom. Premi Baldiri Rexach, ha estat editat fa pocs mesos.

Suposa el resultat d'uns treballs de curs duts a terme amb els seus alumnes. És una eina d'ajut al professor molt documentada, flexible i innovadora, inspirada en la Didàctica ambiental (10).

A la primera part, la unitat didàctica 19, ens dona —com les altres unitats del llibre— els corresponents objectius generals, llocs de la realitat per a observar i l'estructuració i activitats de l'aprenentatge. Tot això, sense cap tipus de pretensió programadora i oferint el màxim de llibertat al professor. La segona part és un intent d'estudi de la història de l'illa a través del testimoni de Ciutat, on la concentració hotelera del Passeig Marítim és una representació de la vocació turística mallorquina. I, la tercera part es destina a suggerir algunes excursions i sortides tan significatives per al fet turístic com són les de S'Arenal i Es Trenc.

3. Un camí a seguir: la nova tendència territorial de l'educació

Tanmateix, l'atracament de l'escola al fet turístic es caracteritza, encara avui, per la seva tímidesa. Tan sols acaba de començar, tot i que l'estudi de l'evolució turística a Mallorca pot ésser una autèntica via de penetració que ens pot donar moltes de les claus per a desvetllar la complexitat sistemàtica de la nostra realitat illenca, i donar-nos raó de quasi totes les instàncies que l'han conformada durant aquests darrers trenta anys: la recuperació demogràfica, el procés de la terciarització econòmica, la descapitalització de les explotacions agràries, l'urbanisme i arquitectura de les poblacions del litoral, l'aparició dels rics de nou i la consolidació de la classe mitjana, el ressorgiment de la producció de l'artesanat, la xarxa de les comunicacions aèries amb l'exterior, la contaminació lingüística deguda als barbarismes, l'existència de la colònia estrangera, l'especulació del sòl, la degradació ecològica, l'origen d'algunes formacions polítiques dretanes, els moviments migratoris cap a l'illa, etc.

Del «boom» ençà el turisme forma part de la nostra vida quotidiana, de la nostra pròpia imatge i de les nostres expectatives de futur. Per tot això, el que reivindicam aquí és una correcta explotació escolar de la perspectiva turística a l'àmbit de l'àrea social. Estaríem, així, dins l'avantguardisme pedagògic que propugna l'anomenada «tendència territorial de l'educació» (11), orientació que ens faria plantejar un nou disseny curricular de les ciències socials on el turisme ocuparia la funció vertebradora que li pertany en aquestes tres darreres dècades.

Obviament, l'índex d'incidència del fet turístic a Mallorca no ha estat uniforme ni molt menys. Varia d'un «territori» a l'altre. Els canvis morfològics i estructurals que han experimentat les comunitats litorals de El Pariatge són molt distints dels que podem registrar a les interiors de El Raiguer. En el cas de la Costa de Calvià, per exemple, els nuclis turístics de Ca's Català, Illetes, Portals Nous, Costa d'En Blanes, Palma Nova, Magalluf, El Toro, Santa Ponça, Costa de la Calma, Peguera i Cala Fornells en són una bona mostra, car s'ha convertit en un dels màxims exponents de l'oferta turística mallorquina pel

(1) Vegi's «El Turismo en Baleares. Datos informativos. 1982». Ministerio de Transportes, Turismo y Comunicaciones / Consell General Interinsular de les Illes Balears.

(2) «Cosmos». Departamento de Educación Anaya. Edit. Anaya, S. A. Salamanca, 1978.

(3) «Geografía de Baleares». Josep Melià. Santillana, Madrid, 1979.

(4) «Balears». Climent Picornell, Pere Rios i Jaume Sureda. Ediciones Anaya, S. A. Madrid, 1982.

(5) «Història de l'illa de Mallorca». Gabriel Janer Manila. Editorial Moll. Palma de Mallorca, 1980.

(6) «La ciutat de Mallorca». Gabriel Janer Manila. Ajuntament de Palma. Mallorca, 1982.

(7) «Història de les Balears». Equip Butifarra. Saco Roto ediciones, S. A. Barcelona, 1981.

(8) «Lo Regne enmig del Mar». Pere Fullana i Jaume Ramis. Fundació «Serveis de Cultura per al poble». Gràfiques Miramar. Palma de Mallorca, 1982.

(9) «Didàctica de la Història de Mallorca». A. J. Colom. Prensa Universitaria. Palma, 1983.

(10) Vegi's «Hacia una Teoría del Medio Educativo». A. J. Colom i J. Sureda. Institut de Ciències de l'Educació. Ciutat de Mallorca, 1981.

(11) Vegi's el pròleg d'Antoni J. Colom a «La nostra història (dels inicis fins a Jaume I)» de J. Alzina i J. Sureda. Institut de Ciències de l'Educació. Ciutat de Mallorca, 1980.

seu volum de serveis d'allotjament, restauració, esplai, etc. De la transformació de la fisonomia del seu paisatge no cal ni parlar-ne. El terme de Calvià ha deixat d'esser un espai rural on la possessió fou l'element organitzador de les explotacions agrícoles, per a esdevenir un espai turístic hipertrofiat per la terciarització de la seva població activa. El municipi d'Inca, al contrari, condicionat per la seva situació geogràfica, no gaudeix de cap infraestructura hotelera i la relació més directa amb la demanda turística es limita a la seva oferta dels articles de la pell i el calçat, als cellers i a les excursions organitzades al mercat dels dijous.

Vull dir amb això que, tal com preveu el discurs sobre el binomi territori-educació, el nin de Calvià i el d'Inca haurien d'emprendre l'estudi de la realitat turística mallorquina, tot partint de la investigació del pes i dels efectes que té aquest fet a llurs respectius medis més propers; car el currículum de cada escola ha de cenyir-se inicialment al marc que li dona la seva pròpia realitat local.

4. El fullet turístic com instrument didàctic

A qualsevol espai turístic la presentació de la seva oferta va recolzada sempre per un material publicitari: curtmétrages, cartells, eslògans... Un d'aquests elements de reclam és el fullet turístic que tots hem tingut a les mans. La funció bàsica del fullet turístic és la de donar a conèixer, amb textos i imatges molt seleccionats, una informació caleidoscòpica de la geografia, història, cultura popular, arquitectura monumental, gastronomia, climatologia, etc. del país emissor per tal de promoure el flux de visitants.

Aquesta informació pot estar molt manipulada quan es dirigeix quasi exclusivament a despertar aquelles motivacions altament comercialitzades, quan abusa dels tòpics i presenta, en definitiva, una realitat falsejada o incompleta.

En canvi, quan el fullet turístic aconsegueix ésser una petita finestra que ens mostra una visió viva de la gent i de la terra —no la seva caricatura— i ens engresca a descobrir per nosaltres mateixos tots els seus tresors, aleshores es converteix en un element educador. Crec que aquest fullet, posat a l'abast de l'escola, pot constituir un instrument de gran rendibilitat al servei de la didàctica de l'àrea social.

Destaquem aquí els objectius de la política turística autonòmica preocupada per a promocionar una imatge més autèntica de la nostra illa. Fruit d'aquesta voluntat és el material produït pel Consell Insular, d'un evident interès per a l'escola. Citarem:

- «Un invierno en Mallorca»
- «20 excursions a peu per l'illa de Mallorca»
- «Mallorca, mapa-guia turística»
- «Mallorca de cerca»
- «Calendario turístico de Baleares».

III. CAP A UNA PEDAGOGIA TURÍSTICA

Quan a la dècada dels anys trenta es va estendre en el món occidental la conquesta social de les vacances pagades, el turisme va esgotar el seu tradicional sentit elitista. La classe treballadora va poder, així, accedir al fet turístic. Havia nascut el turisme de masses o turisme social. Avui, la realitat turística es presenta sota les varietats de turisme escolar, juvenil, familiar, per a la tercera edat, etc., i la seva pràctica suposa una de les fórmules actuals més enriquidores de l'oci i del temps lliure. No obstant això, el dia que el turisme desenvoluparà tot el seu potencial educador encara està llunyà. Tant els tour operadors dels països industrialitzats —emissors dels corrents turístics— com els polítics dirigents del turisme en els països menys afavorits —receptors— han col·laborat eficaçment per a manipular el turista. Uns i altres han promogut una oferta turística amb criteris quasi exclusivament mercantilistes. Els primers pel lucre; els segons per a nivellar la balança de pagaments i augmentar la renda per càpita a costa de malvendre la cultura i la natura pròpies, i oblidant sovint que desenvolupament econòmic i progrés social no van sempre paral·lels. El resultat és que el turisme, encara avui, està concebut més com un article de consum que com un model d'esplai i d'educació permanent.

Amb tot i això, alguns organismes internacionals i veus

autoritzades intenten crear, des de fa anys, un moviment de conscienciació de les grans possibilitats educadores incloses en el fet turístic. Parlarem de:

L'«Académie Internationale du Tourisme» fundada a Mònaco l'any 1951. Té com a missió promoure el caràcter humanista i cultural del turisme internacional. El turista —ve a dir— ha d'esser el centre i el vertader protagonista de la seva experiència turística, i no se'l pot reduir simplement a un objecte passiu ni d'unes relacions comercials ni d'unes activitats pre-programades. Cal descobrir aquest nou humanisme que el turisme ofereix a través de la comunicació que el turista com a home pot establir amb la natura, amb els homes d'altres cultures i amb l'obra dels nostres avantpassats (12).

L'Organització de les Nacions Unides va declarar l'any 1969 l'Any Internacional del Turisme, postulant que l'intercanvi turístic és la via per a la coneixença i la comprensió entre els homes, i el «passaport per a la pau» mundial.

Més recentment, l'Organització Mundial del Turisme amb seu a Madrid, ha instaurat la celebració anual del «Dia Mundial del Turisme». Els seus lemes «saber visitar, saber rebre» o —el d'enguany— «el viatge i les vacances: un dret, però una responsabilitat per a tots», són una invitació a l'aprenentatge responsable de la praxi turística.

La Conferència Mundial sobre el Turisme que va tenir lloc a Manila a 1980 va marcar una fita històrica al plantejar el compromís polític d'establir les bases efectives per a un nou model de turisme, indicant la greu responsabilitat dels Estats d'abandonar el turisme consumista i de conservar els recursos turístics de l'espai, béns i valors que formen part del patrimoni de la humanitat (13).

Finalment, la veu potser més oïda fou la del Sant Pare, qui ha sabut entroncar tota una sèrie de recomanacions sobre el turisme amb el magisteri papal de les darreres encíclics com «Gaudium et spes» o «Peregrinans in terra». Joan Pau II ha insistit en la dimensió humana del fet turístic, manifestant —amb ocasió de la seva visita de l'any passat a l'O.M.T.— que el que és fonamental dins la fenomenologia del turisme és reconèixer l'home com a la seva causalitat final (14).

A l'origen de totes aquestes propostes i reflexions s'hi col·loca —de forma coincident— la formació ètica dels professionals del turisme i l'educació turística que els nins haurien de rebre a l'escola. L'escola, en efecte, té la missió d'ensenyar per a la vida, d'instruir i de formar el nin perquè les seves experiències turístiques d'avui i de demà sien vivències de plaer i de maduració, de contingut humà i font d'educació permanent.

IV. CONCLUSIONS

Els mallorquins, poble que vivim a un espai turístic que rep un any i un altre més de tres milions de visitants, necessitem una escola escaient amb el nostre «territori» i la seva realitat turística; on el fet turístic amb la seva història, els seus efectes i les seves possibilitats quedin degudament reflectits en el seu currículum.

Cal una educació per tal de saber viure i conviure a Mallorca. Amb una actitud oberta i al mateix temps crítica envers els canvis. Sempre feels a les nostres pròpies arrels i als nostres legítims interessos culturals, ecològics i econòmics com a societat que vol caminar cap endavant. Perquè un espai turístic no té per què ésser només un mercat. Una correcta concepció de l'oferta i de les relacions turístiques pot resultar, endemés, un mitjà al servei de la dinàmica educativa de la comunitat receptora.

I no oblidem l'altra cara del fet turístic. Els mallorquins som un poble que també viatgem, que feim turisme de cada dia més. L'escola, doncs, té també la missió de formar-nos dins la pedagogia del viatge. Per tot el que ja hem dit abans, perquè la nova era del «homo turisticus» ja ha començat.

SEBASTIÀ BAGUR FROILAN
Ciutat, novembre 1983

(12) Vegi's «Revue de l'Académie Internationale du Tourisme», n.º 125. Editions Nagel, Genève, 1980.

(13) Vegi's op. cit., n.º 128.

(14) Vegi's el sptmanari «Editor» n.º 1183. Barcelona, 1982.

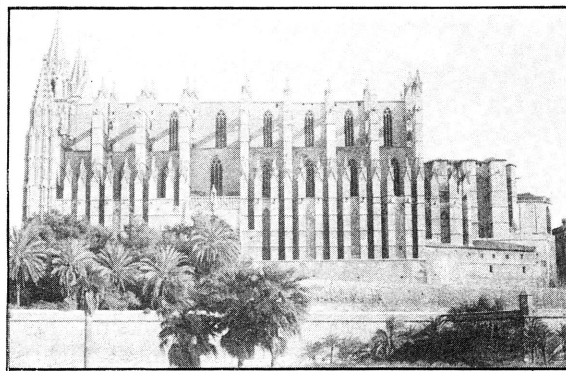
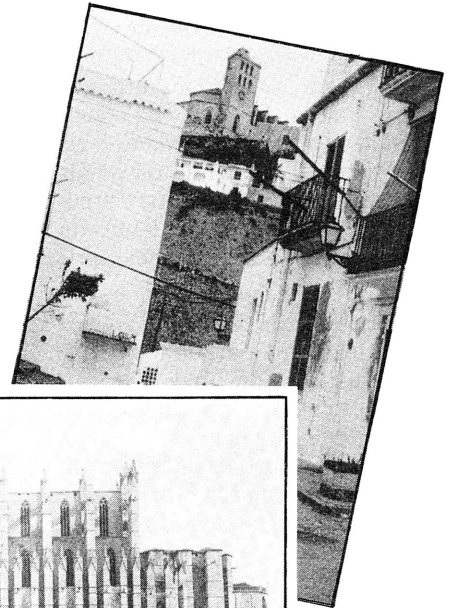
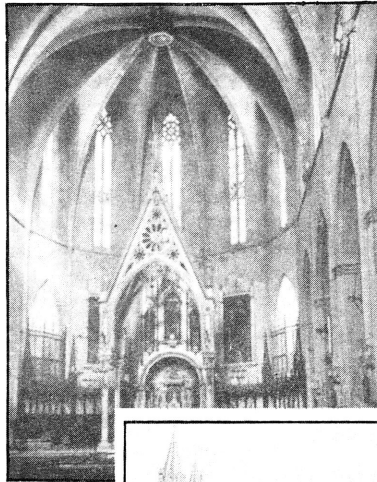
Antecedents històrics d'una província eclesiàstica balear

per Josep Amengual i Batle

D'entrada cal reconèixer que les dades històriques sobre el cristianisme a les Balears i Pitiüses, pel que fa a l'època antiga i a l'alta edat mitjana, no permeten una lectura unívoca de la qüestió que ens ocupa, car gairebé l'ignoren. No hi ha cap text que s'hi refereixi directament i els que permeten tractar-la han estat interpretats de moltes maneres, d'acord amb la mentalitat dels autors i segons l'esquema previ, admès expressament o tàcita per tal de concordar el poc que ens ha arribat.

Un primer condicionat ha estat el pensar que les esglésies balears necessàriament havien d'estar integrades dins una província eclesiàstica o formar-ne una per elles mateixes.

Respecte d'aquest presupòsit es pot al·legar que és un lloc comú dins la història del dret i de les institucions eclesiàstiques que, a les Gàl·lies i a Hispània, l'estructura metropolitana s'implantà entre les acaballes del s. IV i els començaments del V (cf. Duchesne, Palanque, Gaudemet, Sotomayor). Ara bé, el primer bisbe que dugué el títol de metropolità, segons el que fins ara sabem, fou el de Tarragona per l'any 420, cosa que ens revelen les noves cartes del resident a Menorca Consentius; el segon cas torna ser el bisbe tarragoní Ascànius, pel 465, i no hi ha cap altre cas a la Hispània fins passada la meitat del s. VI (cf. G. Kampers i dades que oferesc al proper n. de **Randa**). Aquest silenci no es pot interpretar com negació o inexistència; però sí com símptoma que l'organització metropolitana encara s'estava congriant.

Ara bé, pel 418 tenim la primera informació sobre un bisbe balear, que és Sever de Menorca (=de Iamona=Ciudadella), i pel 484 coneixem, per única vegada dins l'antiguitat, els noms de tres bisbes balears, com són Macari de Menorca, Helies de Mallorca i Opilió d'Eivissa. Aquesta informació la devem al fet violent provocat pel rei vàndal Hunneric que havia convocat una conferència a Carthago (d'Àfrica) per imposar l'arrianisme com a confessió del seu regne, dins el qual es trobaven les Balears.

Conjugar l'evolució metropolitana amb les dades que tenim respecte de les Balears ens condueix a reconèixer que el s. V no és el més adequat perquè quallàs dita institució dins les Balears. No és que hàgim de suposar que els cristians illencs patissin molta persecució. No ho sembla;

però sí que els llocs de control vàndal no devien ser gaire favorables a la comunicació entre les esglésies de les illes, ni d'aquestes amb l'exterior.

Recórrer al fet que les Balears a finals del s. IV havien estat constituïdes com a província romana i, per tant, n'havien de formar una d'eclesiàstica no és desencaminat; però el papa Innocenci I previngué contra una aplicació inconsiderada del principi d'acomodació. No tenim cap notícia que es fes dins la documentació de la primeria del s. V, i més tard els vàndals no degueren crear oportunitats perquè s'hi arribàs mé tard.

Si es té present el que hem dit sobre la presència vàndala, hom es pot dispensar de discutir l'argument de silenci respecte de la no presència dels bisbes balears als concilis roma-

no-visigòtics, car és un argument anacrònicament plantejat, atès que vàndals i visigots regien dos estats diversos i no es podia imaginar una convocació dels bisbes balears a un concili reunit dins un estat estranger. A tot això cal afegir-hi la diversa tradició eclesiàstica balear, l'africanitat de la qual és, ara per ara, palesa, i l'acaba de remarcar M. Sotomayor, qui justament posa en dubte elements tinguts com africanismes dins l'església hispànica. L'absència dels bisbes balears als concilis africans també és palesa, si bé no s'ha considerat mai o quasi mai, mentre els textos cristians, les plantes basilicals i els mosaics ens mostren una estreta relació; però no una dependència de les estructures eclesiàstiques africanes.

Tampoc té solidesa la tesi que fa de les Balears una part de la província eclesiàstica a la qual faria cap Caralis (Cagliari), tenint present que els tres bisbes que hem esmentat es troben dins la llista dels de Sardenya, segons que es recull a la **Notitia** que acompanya la **Historia Persecutionis** de Víctor de Vita (ca. 484). Cal dir que, a diferència dels altres casos, manca aquí la referència a **província**; més encara, per aquelles saons no consta que Caralis fos una seu metropolitana eclesiàstica i, quan ho fou més endavant, tingué unes competències ben reduïdes, car depenia de Roma, com a seu metropolitana de la Itàlia suburbicària; de tota manera els historiadors italians del s. XIX i de l'actual reconeixen que ja a l'època de Gregori Magne (ss. VI-VII), si les Balears a algun temps haguessin estat sota la jurisdicció de Caralis, ja no hi estaven (Martini, Saba, Filia, etc.).

Tampoc té consistència fer dependre les Balears de la seu metropolitana de Carthago Spartaria (Cartagena), prenent peu de la resposta contundent que donà el bisbe Licinià a Vicenç d'Èivissa (ca. 603?) sobre la qüestió de la Carta del Cel. Començam per recollir que alguns autors (U. Dgz. del Val, A. C. Cuevas) proposen que Licinià hauria contestat abans de ser bisbe; seguim dient que respondre enèrgicament quan es tracta d'una qüestió que planteja la mateixa validesa del cànon de la Bíblia no és cosa que reveli caràcter

metropolità, sinó que pertany a la més elemental hermenèutica. Finalment, a la resposta de Licinià no hi ha cap indicatiu que tengui jurisdicció, sinó que tot es pot interpretar com la consulta feta a un expert, a un teòleg, que en aquest cas la féu un bisbe, fos o no bisbe el consultat. St. Agustí no se sentí humiliat quan consultava el monjo-prevere Jeroni. Més encara, la tesi que les Balears haguessin estat dins la província eclesiàstica Carthaginense té les arrels a l'altra tesi que abans havien estat englobades civilment dins l'homònima província romana. Un text de Plini hi dóna ocasió. Però cal reconèixer que, si bé no es pot decantar totalment una determinada lectura de Plini, no obstant no té la força que normalment se li atribueix, car el text és geogràfic i no administratiu. A més, i ho han observat alguns historiadors, C. Veny, C. Borràs i Rexach, a Carthago Nova no hi ha cap testimoni epigràfic de balears que hi acaben el **cursus** mentre en trobam a Tarraco i Barcino, a part que el **Chronographus anni CCCLIV**, recollit per St. Isidor de Sevilla, ens permeten donar un suport més clar a l'altra tesi que les Balears quedaren dins la Tarraconense quan d'ella es formà la Carthaginense.

Ara bé, tampoc podem deduir, com féu P. Gams, que les Balears eclesiàsticament tinguessin el seu cap a la seu de Barcelona, ni les cartes recentment descobertes de Consentius de Menorca ens dóna cap pretext per a fer-les dependre de Tarragona, església que coneix perfectament, i és el primer que ens parla del seu metropolità.

Sembla que l'organització metropolitana no quallà pel que respecta a les Balears. La intervenció de Gregori Magne al monestir de Cabrera sorprèn, perquè no la fa a través de cap bisbe, el que em fa mantenir la hipòtesi que els desordres que volgué corregir eren més tost de tipus civil o, més exactament, que afectaven a les relacions marítimes dels Bizantins amb els seus territoris del migjorn de la Hispània, Balears incloses.

Passen segles i no hi ha cap text que esmenti les esglésies balears. A les acaballes del s. IX el bisbe Servusdei de Girona demanà primer al

papa Formós (892) i més tard al seu successor Romà (897) la confirmació de les propietats de la seva seu, entre les quals hi comptava les illes de Mallorca i Menorca. Respecte a si les illes esmentades siguin les dues balears no hi ha dubte, per raons lingüístiques, culturals i d'altra índole, de manera que no es poden confondre amb les Medes (a la desembocadura del Ter). Raons ideològiques, com poden ser les de privar de suport un pancatalanisme, no tenen consistència, car aleshores els comtats catalans eren ben poca cosa políticament i no podien ambicionar determinats poders. I, el que ha oblidat tothom, és que els dos papes esmentats en cap moment inclouen les dites illes dins el **decretum** de les bul·les que es conserven en papirus a la seu de Girona. El perquè d'aquest silenci és una tenebra més que enrevolta la nostra història.

El conegut privilegi d'Alí de Dènia, concedint les esglésies de Mallorca i Menorca al bisbe de Barcelona possiblement s'hagi de tenir per autèntic; el que queda obscur és el que es refereix a la jurisdicció metropolitana. I això que trobam amb origen musulmà a mitjan s. XI, es repeteix amb fórmules semblants a la de les ja esmentades bul·les, a dos privilegis d'Alexandre III, un del 1169 i l'altre de 1176, tot confirmant al bisbe de Barcelona les dues illes Mallorca i Menorca **sicut antiquis temporibus eandem ecclesiam constat tenuisse** (1169). És molt envitricollat tot aquest problema. Però no deixà, segurament, de condicionar la manera de restaurar el bisbat de Mallorca, sobre el qual diverses esglésies cregueren tenir-hi drets, el que complicà notablement una qüestió en si pastoral; però històricament embrutida per la invasió del poder reial i per una concepció beneficiar tarada pel feudalisme, tot el que duia a plantejar la restauració d'un bisbat —més tard dels tres bisbats— en termes totalment diferents, en els quals pesava el poder civil i la creació d'un patrimoni adequat. Una i altra cosa degueren ser alienes a les antigues esglésies balears, sens que això signifiqui llur mitificació, sinó una comprovació que la concepció de l'església havia canviat molt.

La història de les esglésies balears ens diu clarament un fet, i és que l'organització eclesiàstica tingué present la realitat illenca, de manera que a cada una de les tres illes principals s'hi creà un bisbat, car cada una d'elles tenia (i segueix tenint) una personalitat prou definida perquè es dotàs del ministeri episcopal i d'un presbiterat i diaconat propis, sens que hi faltassin els monjos. D'altra banda, una adscripció de diverses illes a un sol bisbe hagués desvirtuat el sentit de l'episcopat, car hagués estat una realitat més damunt els papers que dins la vida eclesial, puix, com s'ha dit, les Balears són illes aïllades. Solament factors estranys a la tradició eclesiàstica i la consideració beneficent de les esglésies pogué emparar la no restauració medieval dels bisbats de Menorca i d'Eivissa, que foren ateses mitjançant el paborde a Menorca i un vicari general de l'arquebisbe de Tarragona a Eivissa. L'experiència demostrà que era un règim inadequat; el cert és que no es restauraren les seus a causa de la manca de dotació econòmica, entre altres factors menors.

La creació de la província eclesiàstica valentina respongué a motius ar-

tificials i de prestigi del vicecanceller pontific Roderic de Borja, que el mateix any 1492 esdevingué papa amb el nom d'Alexandre VI. No és que no tingués sentit la creació de dita província, sinó el que n'estigué privat fou donar-li per sufraganis dos bisbats estranys: Cartagena, amb tradició eclesiàstica molt més rica que València, i Mallorca separada per la mar i també amb una tradició parcialment diferent. Més coherent hagués estat erigir nous bisbats a l'antic regne de València; però això hagués perjudicat la dotació de la seu valentina, de la qual titular era el susdit Roderic.

Sembla que hi ha probabilitats que les esglésies de les Balears i Pitiüses siguin agrupades dins una província eclesiàstica pròpia. Sembla que seria la passa raonable, d'acord amb una tradició que no arribà a quallar a l'antiguitat, però que actualment pot servir per establir comunicacions i serveis d'acord amb noves necessitats, i amb les línies que al respecte apunta el Vaticà II. Sobre alguns d'aquests aspectes en vaig fer un apunt publicat a aquesta mateixa revista (*), per suposat abans, al marge i independentment de qualsevol ma-

pa autònom que no té perquè regir l'església.

JOSEP AMENGUAL I BATLE,
m. ss. cc.

(*) Sobre la qüestió, en perspectiva de futur, vegeu alguns escrits assenyalats per ordre cronològic:

Josep AMENGUAL i BATLE, **Una província eclesiàstica balearica dins una conferència episcopal dels països catalans**, Qüestions de Vida Cristiana n. 87 (nov. 1976) 99-108.

ID. **Sentit d'una província eclesiàstica balear**, Lluc 56 (1976) 15 (299) - 17 (301).

ID. (títol igual) Full Dominical 2 (17-12-1976) 4.

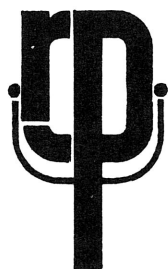
ID. **Església i Països Catalans 1979**, Lluc 59 (1979) 16 (176).

Tomeu BENNÀSSAR, **Un concili de les diòcesis dels Països Catalans**, Cort, març 1977.

Davant la urgència de l'autonomia, Grup de preveres dels primers dimarts, Documents d'Església 13 (1978) 809-810 (i a la premsa diària, a més de l'ed. multicopiada).

L'església de Mallorca davant les noves realitats polítiques del nostre poble n. 32. Consells episcopal i presbiteral, Full Dominical extra juny 1978 i DE 13 (1978) 849.

Manuel SOLER PALÀ, **Polèmica sobre la província eclesiàstica balearica**, Vida Nueva n. 1220 (15-3-1980) 17 (3049).

RÀDIO POPULAR

una amiga de tot lo dia

C. O. P. E.
MALLORCA

**Una cultura en marxa
per a tot un poble.**

Demaneu informació

Carrer Ample, 35 (Palau Mornau)
Telèfon 315 10 11 - Barcelona - 2

DEFENSA DE LA NATURA

Josep Antoni Alcover

Ciència i conservació (i II)

La gestió de la Naturalesa

Ens podem plantejar així mateix **fins quin punt és vàlida l'experimentació als medis naturals.**

Un dels mitjans amb què compta un naturalista per a comprendre la Naturalesa és l'experimentació. Per a mi personalment és vàlida, i és almanco tan justificable com la gestió dels medis naturals. Es diu, per exemple, que les sargantanes es poden haver extingit de Mallorca i de Menorca per mor, tal volta, de la introducció de serps. Segurament l'únic mètode de saber si això és ver consisteix a introduir serps en algun illot on visquin sargantanes. Diferents controls a través del temps mostrarien com es va produint el procés de l'extinció, si és que s'hi arriba. Cal, evidentment, conèixer els mecanismes de procés d'extinció de les espècies si el volem aturar. Heus aquí, doncs, una experimentació per a mi del tot vàlida i justificable. En general, la majoria d'experiments que s'han fet en ecologia no són massa «ecologistes». Així, per exemple, David Simberloff es va dedicar a defaunar per complet algunes illetes atlàntiques de la costa de Florida per a estudiar-hi el procés de la colonització. Aquest científic-naturalista nordamericà es dedicava a envoltar les illes sota estudi amb unes borses de plàstic immenses i de seguit introduïa una dosi de DDT i altres biocides escaient per provocar l'extermini de tota la fauna i flora insulars. A continuació, rera l'eliminació de tots els residus dels biocides, procedia a l'estudi de com s'anava realitzant el procés de colonització. És clar que es tractava d'illes petites i que tenen una taxa de renovació d'espècies elevada, estant mancades d'endemismes. Es donava, doncs, una possibilitat de recuperació que justificava l'experimentació. De fet els estudis sobre la colonització de les illes només es poden fer sobre illes defaunades bé per causes naturals (com per exemple, una explosió volcànica) o bé per causes humanes. En aquest cas la manipulació humana ens forneix un recurs que ens permet fer uns estudis que no podríem fer quasi mai, car no sempre tenim un Krakatoa per a jugar. És clar que estudis d'aquesta magnitud només els fan els nordamericans. No obstant, pens, per exemple, en la possibilitat de defaunar i desflorar l'illa que enguany constitueix l'àpex de la Punta des Trucadors de Formentera. Es tracta d'un territori amb un petit nombre d'espècies, on totes són banals. Tal volta un estudi del procés de colonització d'aquest

illot, donada la seva peculiar situació (entre Formentera i S'Espalmador) ens permetria comprendre una mica més el procés de colonització de les illes, i això ens podria ajudar a interpretar altres biotes. Tal volta aquest illot seria ideal per veure com s'extingeixen les espècies per desplaçament competitiu (hi podríem aficar, per exemple, mostres elevades de **R. rattus** i de **A. sylvaticus**, i així contrastaríem una hipòtesi que s'ha presentat habitualment per a explicar l'extinció de **Apodemus** a diferents illes), etc.

Dèia, abans, que l'experimentació sobre la Naturalesa és igual de justificada que la seva gestió, i que la gestió de la Naturalesa és una conseqüència de la unitat funcional entre aquesta i l'home postulada per l'ecologia. ¿Quin ha d'esser, doncs, el paper dels científics-naturalistes en el cas concret de la gestió de la Naturalesa de les nostres illes? Tal volta molts dels presents, biòlegs, es pensaran que el poder de decisió de la gestió racional de la Naturalesa hauria d'estar en mans dels naturalistes més o manco professionals. Personalment, consider que el posar el poder de decisió en mans dels científics-naturalistes seria un absurd, una barbaritat. En primer lloc, perquè el biòleg no és cap professional de l'ordenació del territori. Sona molt malament, com em deia recentment un company, el veure com col·legues que treballen en diversos temes d'ordenació del territori de cada dia adquireixen un vocabulari en què «impugnació», «pla general», «pla parcial», són termes més usuals que **espècie** o **reproducció**, posem per cas. No crec que la vocació dels biòlegs sia la gestió de la Naturalesa, sinó, almanco primàriament, el seu coneixement. No obstant això, crec que els científics-naturalistes tenen molt que dir sobre la gestió de la Naturalesa, i que **la seva presència com a assessors és del tot imprescindible.** Segurament tots els sectors socials tenen molt a dir respecte a la gestió de la Naturalesa, però crec que l'opinió dels científics-naturalistes està o ha d'estar molt per damunt de la que puguin tenir al respecte els artistes, els religiosos, o els militars, posem per cas. La funció assessora que han de tenir els científics-naturalistes a totes les instàncies de poder de gestió del territori no s'ha de limitar, com tant sovint es fa, a la redacció d'informes que s'amaguin als calaixos. Els científics-naturalistes, al meu entendre, han de compartir en bona mesura la presa de decisions sobre la

gestió ambiental. Personalment crec que si se desenvolupen les tasques prèvies que s'han assenyalat anteriorment, els biòlegs poden ésser els grans visionaris del futur.

La divulgació de la Naturalesa

Una altra tasca que poden fer els científics-naturalistes radica en la **divulgació de la Naturalesa**. Aquesta tasca que a les societats més complexes pot ésser duita a terme per especialistes, a la nostra societat ha d'ésser feta, quasi obligatòriament, pels mateixos professionals de l'estudi de la Naturalesa, enc que això faci minvar la seva dedicació a l'estudi de la Naturalesa.

3.—EXIGÈNCIES DE LA SOCIETAT ALS CIENTÍFICS-NATURALISTES

Una volta analitzat, breument, el possible paper del científic-naturalista davant els problemes de conservació i gestió de la Naturalesa, es presentarà una anàlisi breu de les exigències que les nostres societats insulars poden fer als professionals de l'estudi de la Naturalesa. És clar que la societat pot exigir als científics-naturalistes una sèrie d'obligacions, però sempre en la mesura que respecti la seva professionalitat.

La primera exigència que la societat de les nostres illes pot fer als professionals de l'estudi de la Naturalesa és que aquests tinguin una **iniciativa** molt forta quant a l'estudi i protecció de la Naturalesa. Aquesta iniciativa s'ha de concretar en la realització d'uns programes d'estudi racionals. Crec que fins ara s'està estudiant la Naturalesa de les Balears d'una manera tal volta una mica anàrquica. Els estudis se realitzen sovint sense ordre ni concert. Tal volta això és degut a la parcel·lació excessiva de les diferents sub-disciplines integrades. Però dintre de cada subdisciplina, dintre

de cada línia de recerca, moltes vegades no es dóna la programació que caldria. Anecdòticament recordaré que estant a Montpel·lier em va admirar la capacitat de programació d'una recerca per part del Dr. Henri Crosset, un ecòleg que inicialment treballava amb moscardins i que ara dirigeix l'equip d'ecologia de micromamífers. La seva visió tan objectiva de com es planteja un protocol de recerca per contrastar una hipòtesi determinada (no oblidem mai que la ciència neix d'un procés de deduccions i contrastacions ulteriors) era del tot desitjable. És d'esperar —i és exigible— que els nostres científics-naturalistes tinguin una gran iniciativa i una gran capacitat de programar la recerca.

Una altra exigència a fer als nostres científics-naturalistes radica en l'**aprofitament màxim de les alteracions produïdes per l'home** per dur endavant diferents recerques. En aquest sentit, vos esmentaré tres dels nostres naturalistes que al meu entendre saben aprofitar ben bé les alteracions del medi introduïdes per l'home per iniciar i dur endavant diferents línies de recerca. Vos puc mencionar en Biel Moyà, que juntament amb en Guiem Ramon estan realitzant l'estudi limnològic dels embassaments del Gorg Blau i del Pla de Cúber —dos medis creats per l'home—, en Salvador Moyà, paleontòleg que cerca amb molt bon ull els jaciments de vertebrats fòssils que han tallat i han descobert les carreteres (particularment les de les urbanitzacions costaneres), i en Toni Martínez, que amb molta de cura ha estudiat la successió secundària als pinars dunars que s'han cremat. Amb tot, l'aprofitament de les alteracions introduïdes per l'home es pot incrementar.

També és exigible als científics de les nostres illes que prenguin cura de dur endavant, quan més aviat millor, el **registre més acurat possible de tota la fauna i la flora de les Balears, així com la interpretació dels diversos elements de les biotes insulars**. Aquesta és una exigència d'urgència, car sinó és probable que es vagin extingint algunes espècies de les quals mai sabrem de la seva existència. Probablement tan sols el coneixement previ pot evitar la seva extinció. Un exemple: crec personalment que moltes espècies de rates pinyades cavernícoles s'han extingit d'Eivissa molt recentment. Segurament si haguessim sabut de la seva presència i del seu status s'haguessin pogut fer pressions per a la seva conservació. Ara, tristament, ens haurem de conformar en estudiar, tot el que més, com poden arribar a colonitzar de vell nou les Pitüüses.

Una altra exigència particular als científics naturalistes consisteix a saber dur unes **línies de recerca que no sien sumptuoses**. La programació acurada de la recerca ha d'ésser una de les seves principals premisses. Per les possibilitats del país sembla que difícilment es podran dur a terme recerques molt costoses. És molt important que quan més costoses sien les recerques més grans han d'ésser les responsabilitats exigibles. De qualsevol manera, les línies de recerca més idònies, donades les possibilitats del país, seran línies modestes. I no hi ha cap dubte que n'hi ha moltes, d'aquestes línies modestes, per dur endavant.

Exigència als científics naturalistes de les nostres illes és que no oblidin el caràcter universal de la Naturalesa, i que tinguin present les conseqüències que poden tenir o haver tengut determinades situacions a partir del coneixement del que passa a altres illes. Sabem, per exemple, que la introducció dels moixos a les illes Kerguelen, on han colonitzat de moment una àrea d'extensió similar a l'illa de Menorca, o un poc més gran, ha estat nefasta per a les poblacions d'au-cells marins. Se calcula que a les illes Kerguelen els moixos es mengen anualment entre 1,2 i 1,3 milions d'au-cells (1). Aquesta xifra és prou indicativa del que degué succeir a les nostres illes quan l'home va introduir els moixos. I si bé aquesta situació difícilment tendrà remei, altres coneixements ens permetran tal volta evitar situacions de profunda alteració de la Naturalesa (i, per descomptat, se'n poden donar).

Com a exigència particular, consider que els científics-naturalistes de les Balears han de realitzar una **gran tasca de divulgació de la Naturalesa**. Crec que la base de la conservació de la Naturalesa està en el seu coneixement i és clar que, en conseqüència, no hem de restringir el coneixement a uns cercles molt reduïts. A una Naturalesa tan malmenada com la nostra es fan obligatoris els esforços per fer extensiu el coneixement de la nostra Naturalesa.

* * *

Per a acabar, voldria llençar una proposta a tots, especialment als col·legues. Crec que donat que cal salvaguardar el territori abans de fer-ne la gestió, seria urgent emprendre entre tots una obra, al servei de la comunitat, que fos una **continuació del «Llibre Blanc de la Protecció de la Naturalesa als Països Catalans»**, bé que reduïda a les nostres illes. D'ençà de la publicació d'aquesta obra, la filosofia de la qual és enterament vigent, malgrat no haver tengut el ressò que es mereixia, hi ha hagut un increment considerable dels coneixements que es tenen sobre la Naturalesa de les nostres illes, hi ha hagut un increment considerable de l'impacte humà sobre la nostra Naturalesa, i hi ha hagut un canvi radical en la interpretació dels diferents elements que en formen part. Tot i que caldria un important treball de base que encara està per realitzar, és molt probable que les línies bàsiques d'aquest treball es puguin establir amb una relativa facilitat. La realització d'una obra d'aquestes característiques, a més a més de servir per a reunir molts d'esforços de diversos professionals i afeccionats del país, seria de clara utilitat per a la gestió i conservació de la nostra Naturalesa, essent de consulta obligatòria per als nostres polítics i formativa per al nostre jovent. Voldria que aquesta proposta, de la qual no em consider com l'únic portador ja que conec diversos membres del GOB que combreguen amb ella i desitjarien també tirar-la endavant, trobàs un ressò entre tots els professionals de les ciències de la Naturalesa i entre tots els afeccionats que hi volguessin participar, així com en les institucions del país que l'haurien de suportar.

* * *

És clar que a les nostres illes gaudim d'una Naturalesa que conté un gran nombre d'elements peculiars (encara que n'hem perdut molts). Crec en el dret a les diferències. I hem de tenir en compte que si som els posseïdors d'unes diferències, malgrat aquestes pertanyin al patrimoni natural de tot el món, i tot el món té el dret de gaudir-les som precisament nosaltres els responsables de la seva conservació. La humanitat no ens exigirà a nosaltres el que hem fet perquè no s'extingixin de la terra les espècies que a hores d'ara presenten una àrea de distribució molt ampla, o les que són endèmiques d'altres indrets, no obstant, tendrà el dret d'exigir-nos —les futures generacions, presumiblement més sensibles culturalment, ben segur que ho faran— el que hem fet per evitar l'extinció de les espècies que es troben exclusivament a les nostres illes. Tenim el futur a les mans i hem de triar: o imposam una conservació radical de la nostra Naturalesa, cosa que ens permetrà conservar el nostre dret a les diferències, o deixam que els seus destructors, moltes de vegades els nostres propis conciutadans, ens harmonitzin plenament. Teniu la paraula.

JOSEP ANTONI ALCOVER

(1) Podem així mateix recordar com un moix tot sol —el del faroler de l'illa de Stephen, situada a l'Estret de Cook, Nova Zelanda— fou responsable de l'extinció de **Xenicus lyalli**.

llibres
en català
i juguetes

—

CARRER RUBÍ, 5
TEL. 21 38 21
PALMA

Rafel Caria, poeta de l'Alguer

L'Alguer, ciutat d'uns trenta mil habitants és l'única en tota l'illa de Sardenya on se parla el català. El català a l'Alguer és una llengua viva que ha sabut imposar-se a les influències sardes i al modern colonialisme italià; això no obstant l'alguerès sempre ha estat, i encara ho és marginat a l'ensenyament i als mitjans de comunicació.

Aquests darrers anys s'han anat formant grups de poetes i escriptors, els quals, malgrat que segueixin corrents i estils diferents, se mantenen amb l'únic objectiu d'escriure en català.

Quasi tots pertanyen al moviment polític «SARDENYA I LLIBERTAT», moviment creat el febrer de 1978 per lluitar per la independència i el socialisme de Sardenya.

Rafel Caria és un dels capdavanters del moviment i a més a més és poeta. Començà a escriure poesia quan acabava els estudis secundaris, però els seus primers treballs són escrits en italià i així continuà fins a l'any 1969, quan pren consciència de la seva identi-

tat nacional i comença a interessar-se pel seu país. És també aquest l'any dels seus inicis polítics.

Col·laborador dels diaris «Villa», «L'Unión e Sarda», «La Nuova Sardegna», i a diverses revistes sortides a l'Alguer i a Sardenya, així com del Principat i a la revista «Lluc» de Mallorca.

L'any 1979 guanyà el Primer Premi de Poesia Sarda a la secció algueresa de joves. És en aquest mateix any que la seva poesia pren un caire social i polític que continuarà fins a l'actualitat.

Rafel Caria és un lluitador inquiet, nirviós i preocupat pel seu país. Vegem una mostra de la seva poesia, en aquest poema «Barceloneta 80»* on el poeta expressa nostàlgicament l'amor que té a la seva terra.

FRANCINA JAUME GUARDIOLA
15 Juliol 1983

* Els algueresos anomenen afectivament Barceloneta a l'Alguer.

LLETRA A BARCELONETA 80

1

*Ja fa mesos que he començat a escriure
aquesta lletra oberta, per parlarte del meu temps
i en fi, de tots mosaltros divenguts, com els vencits,
esclaus de una mateixa forma de silenci.*

*I, no obstant tota la remor que entenc vora meu
de maquines que passen, de televisions enceses i
de musiques modernes sincopades, lo silenci persisteix
com si no hi vivissin en aquesta ciutat marinera
homes i dones, joves i vells, minyons i creatures
que pensen i parlen entre ells.*

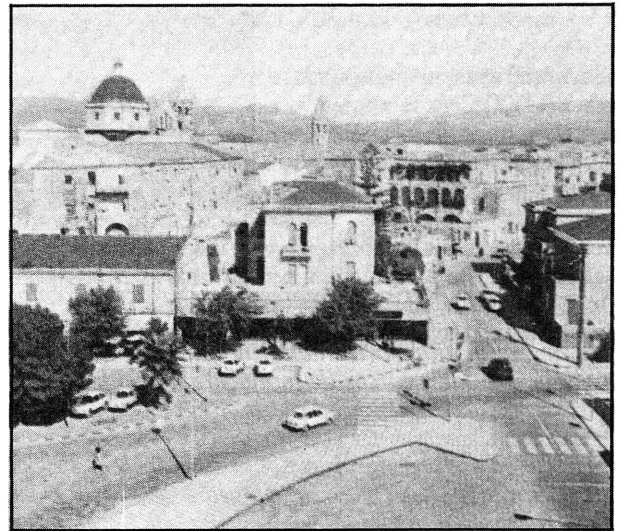
*Ma, forçis, està just en aquest pentagrama humà
la clau per llegir les blanques pàgines
de la tua moderna història, Barceloneta.*

2

*Qui domina ha fet del silenci un'altra iglesia
i un altre deu, ja adorats del tou popúl
de passa dos cents anys a aquesta part.
És de alhora que te ses engenollada per resar quatre litanies;
txega i presumida de la tua grandesa t'has fet
violentar lo sexe del primer vengut
i espargir al vent les entranyes.*

*Ara ja m'és clar lo cant del cigne,
que s'alça del port de les ninfes,
principi i fi de la tua antiga història.*

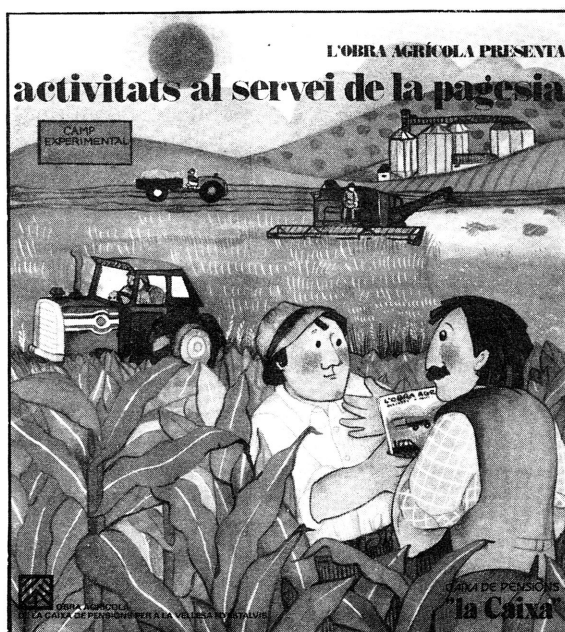
*Doncs, no penis, encara poc temps i del tou cos
resterà un fosforeixent ectoplasma que ne les nits
de lluna plena, vagabunderà plorant, pels carrers buits
llagrimes de sal i cada porta te serà tancada, Barceloneta.*

3

*No fingis de no veure que la pols
és calguda sobre les paraules
rassenyades, com tu, a la calma del vent
com un qualsevol país equatorial.
Aquesta calma de vent té sabor de llua, no creus?
també la llua és però efecte del silenci:
am'aqueixa la gent no té ganes de se moure, ni de diure,
ni de entendre, ni de veure
lo que passa a dins i a fores d'ella.
I és així que a poc a poc te ses intossicada...
doncs, prega que s'alci 'l vent
primer que 'ls cutxos puguin fer festa
de la tua poca cam, Barceloneta.*

Obra Agrícola de «la Caixa de Pensions»

L'Obra Agrícola representa una actitud i una actuació de «la Caixa» al servei de la pagesia. Ha organitzat la dita Obra i manté un ventall important de serveis. Des dels cursos de formació i les conferències i seminaris fins als serveis d'informació i assessorament, passant pels camps d'experimentació i el servei de publicacions, l'Obra Agrícola actua sempre al costat de l'agricultor. Té molt en compte les característiques peculiars de cada indret de les nostres Illes i de Catalunya, i estableix els seus serveis d'acord amb les peticions i necessitats d'aquestes.

«La Caixa» és conscient que, més enllà de disposar de recursos financers, les empreses agrícoles i ramaderes tenen necessitat de tota una altra sèrie de serveis. A través d'activitats de formació, d'informació, d'assessorament o de publicacions, aquests serveis resolen problemes tècnics, milloren la qualitat de l'explotació i, en definitiva, n'augmenten la rendabilitat. Per això «la Caixa» va crear l'Obra Agrícola.

VIATGES AGRÍCOLES

Enguany s'organitza la quarta tanda d'aquests viatges: des de gener fins a novembre n'hi ha 17 de programats. Presentam ara aquí els que encara es poden fer per enguany; deu ja s'han fet en els dies precedents.

1.—JARDINERIA AL SUD-EST DE FRANÇA I NORD D'ITÀLIA. Durarà del 27 de maig fins al 1 de juny.

2.—FRUCTÍCOLA A ITÀLIA. Del 30 de maig fins al 7 de juny. És especialitzat en préssecs i nectarines. Endemés de l'interès per la fructicultura de zones molt primerenques, primerenques, mitjanes i tardanes, el viatge té l'encís d'un bon recorregut turístic per ciutats monumentals.

3.—ROYAL SHOW, a Coventry (ANGLATERRA), de l'u al 5 de juliol. En aquesta fira, la més important manifestació ramadera i de maquinària agrícola d'Europa, es pot veure una formidable exhibició de bestiar (de llana, cavallí, boví, porquí, etc.), en un nombre que supera els 6.000 caps, així com més de 200 hectàrees dedicades a l'exposició i demostració de maquinària agrícola. La qualitat i el nombre d'animals exposats, així com les demostracions de màquines exhibides, la converteixen en una autèntica festa agrícola i ramadera. Sortida: Aeroport de Barcelona.

CAIXA DE PENSIONS

Obra Social

AGRICOLA

4.—**FRUCTICULTURA**, a la Dordogne, Angers i Conca de Durance (FRANÇA), del 26 al 31 d'agost. És el mateix viatge que estava programat pel 1983 i que fou substituït pel viatge a Califòrnia. Els més importants nuclis fructícoles del país veí, així com alguns dels principals centres experimentals sobre fructicultura, seran visitats al llarg de tota una setmana; així, la zona del Baix Garona (Bordeus), la Dordogne (Bergerac), la Loira (Angers) i la Durance (Sud d'Avinyó), explotacions representatives d'aquest camp, permetran de conèixer bastant a fons l'estudi actual de la fructicultura francesa en el seu conjunt. Sortida de Barcelona.

5.—**ARRÒS A VERCELLI (ITÀLIA)**. Del 5 al 9 de setembre. En el període proper a la recol·lecció es visitaran diversos conreus en la important zona arrossera de Vercelli (Piemonte), així com diverses instal·lacions relacionades amb el tractament i la comercialització d'aquest producte. Al Sud de França —proper a la Camargue— es visitaran també les explotacions més representatives. Sortida d'Ampostà, amb recollida de viatgers a Barcelona.

6.—**FIRA DE VALÈNCIA. IBERFLORA**. (Octubre). No es podria tancar aquest cicle de viatges sense anar un dia a València; Iberflora mereixedora que tots aquells que viuen de l'hortofloricultura vagin a la capital del Túria perquè, sens dubte, hi seran presents els darrers avenços d'aquest sector. Sortida de Mataró, amb recollida de passatgers a Barcelona.

7.—**FIRA DE MONTPELLIER. SITEVI**. (Pel novembre). Tant per la seva importància, sobretot pel que fa a la mecanització de la vinya i fruiters, com per la seva proximitat al nostre país, la Fira de Maquinària Agrícola de Montpellier ha de ser visitada. Representa una rigorosa actualització, no tan sols mecanització, sinó també en les tècniques d'explotació i defensa del cultiu de la vinya. Sortida de Vilafranca del Penedès.

CURS DE COOPERATIVISME

Fa uns anys es varen organitzar uns cursos per a la formació de tècnics cooperatius. Ara, com a complement, s'ha vist la conveniència de muntar un seguit de cursos breus i monogràfics.

Per als dissabtes 9, 16, 23 i 30 de juny «L'OBRA SOCIAL DE LA CAIXA DE PENSIONS» ha organitzat el primer d'aquests curssets, que tindrà un total de 32 hores lectives (8 hores diàries), en el qual s'estudiarà la següent temàtica:

COMPTABILITAT

- Anàlisi de balanços
- Actualització d'actius
- Pla general de comptes
- Obligacions comptable-fiscals.

FISCALITAT

- Estatut fiscal de 1969
- Normes d'adaptació
- Els impostos i la cooperativa.

COOPERATIVA

- La llei de Catalunya
- La llei d'Euskadi
- La sentència del Tribunal Constitucional sobre la seva territorialitat.

El nombre de places per aquest curset es limita a 30 i el preu d'inscripció per al mateix és de 2.000 Pts. Les classes seran impartides a l'Escola de Formació de la Caixa de Pensions (carrer Jeroni Amengual n.º 13. Palma de Mallorca), de 10 a 14 i de 16 a 20 hores, dels dies ja esmentats.

Els interessats en la participació al seminari de referència, podran formalitzar la seva inscripció a l'Obra Social de «la Caixa» directament (Tel. 46 45 50, ext. 66) o a través de qualsevol de les nostres Sucursals i Agències.

INFORMACIÓ de l'OBRA AGRÍCOLA de la CAIXA de PENSIONS

IV^{tes} VIATGES TÈCNICS AGRÍCOLES

Dins la seva línia de permanent servei a l'agricultura, l'Obra Agrícola de la Caixa de Pensions ha promocionat i fomentat assiduament les innovacions tècniques a través de conferències, seminaris, publicacions, viatges tècnics... Obviament, les visites als diferents centres i explotacions han despertat el màxim interès; no hi ha com l'observació i demostració directes per a comprendre millor i entendre totes les coses que, prèviament, s'han divulgat. Conseqüentment, l'Obra Agrícola organitza per quart any consecutiu per als agricultors i ramaders de Catalunya i Balears, així com per als estudiants d'agricultura de qualsevol nivell, una sèrie de viatges tècnics a centres i explotacions considerats models, de diferents països i que abracen diferents especialitats.

Josep Nogueroles

Mediterrània sud: el Maghreb

A la zona sud de la Mediterrània es troben, actualment, cinc estats diferents integrats tots ells a la Lliga Àrab i que tenen la seva frontera meridional a les arenes del Sàhara. Aquests estats, excepte Egipte que veurem a un altre moment, formen la zona que el món musulmà anomenava el Maghreb, o sia les «terres d'occident». Aquests països són prou diferents dels situats al sud del Sàhara; la població és majoritàriament blanca i gairebé totalment musulmana, la llengua oficial és l'àrab, tenen una gran tradició cultural heretada de l'esplendor islàmic a més d'un esplendor anterior comú a la zona mediterrània...

LA DESCOLONITZACIÓ

Són estats que han aconseguit la independència a la segona part d'aquest segle i cap d'ells està inscrit als dos blocs militars (Pacte de Varsòvia i OTAN).

El Maghreb, així com tot el «continent» africà, fou completament repartit per les potències colonials europees al llarg del segle XIX (únicament Etiòpia es salvà de la repartició).

Les causes i els mètodes per assolir la independència variaren als diversos països: francesos, italians, anglesos i espanyols eren els «administradors» del Mediterrani Sud.

Les actuals Repúbliques d'Algèria i Tunísia eren colònies franceses (Tunísia, Protectorat i Algèria, territori anexionat), l'actual Regne del Marroc era compartit pel Protectorat francès i l'espanyol.

Líbia (Tripolitània) pertanyia a Itàlia i com aquests perderen la guerra, els anglesos i els USA col·locaren el rei-titella pro-occidental Idris el 1950. Només era una independència teòrica que no es feu efectiva fins el cop militar de setembre de 1969 quan un grup d'oficials joves encapçalats per Gaddafi el derrocaren i proclamaren la República.

El cas d'Egipte, ex-colònia britànica, fou semblant però anterior; des de 1922 era teòricament independent amb una monarquia pro-britànica que fou derrocada per un grup d'oficials arabistes encapçalats per Naguib i Nasser el 1952.

Les ex-colònies franceses torbaren més d'aconseguir la independència. A Marroc es va fer efectiva el mes de març de 1956 amb el soldà Mohamed Ben Youssef (pare del rei Hassan) i el partit nacionalista Istiqlal. A Tunísia el 1957 Habib Burguiba, líder del partit nacionalista-socialista Neo-Destur és elegit president i s'esbuca la Monarquia pro-occidental.

A Algèria el procés fou molt més violent i és encara recordat com «la guerra d'Algèria». Des de 1954 els nacionalistes s'agruparen al FLN (Front d'Alliberament Nacional) i es produí la insurrecció generalitzada contra els francesos. El conflicte d'Algèria, entre l'exèrcit de la metròpoli i els nombrosos colons francesos d'una banda i els algerins agrupats al FLN de l'altra, amb el suport de part del món àrab, conclougué amb la retirada francesa i la proclamació de Ben Bella com a president de la República Algerina. Aquest conflicte dividí greument l'opinió francesa i fins i tot pel maig del 58 es produí un intent de cop militar que ocasionà la caiguda de la IV República.

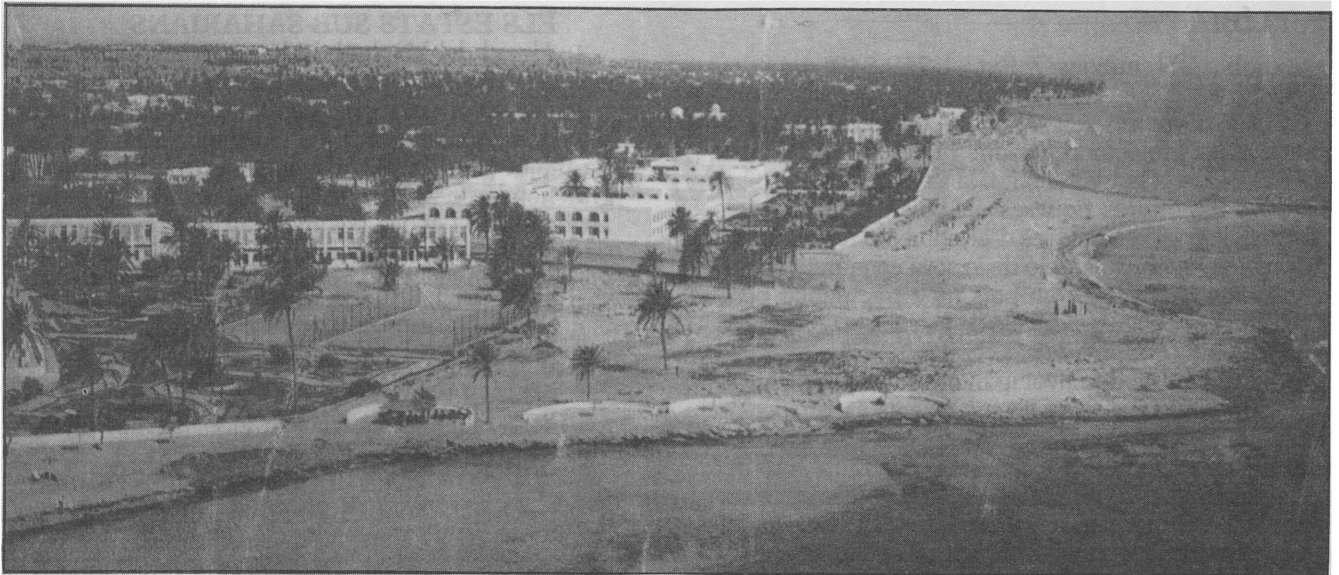
A més de la «guerra d'Algèria», cal recordar que l'època colonial va conèixer freqüents insurreccions i actes de resistència contra les metròpolis que explotaven l'economia i la població per els seus interessos propis (esmentem les campanyes del Rif de l'exèrcit espanyol). Una minoria occidental i «cristiana» dominava la immensa població musulmana que era relegada (llevat de les oligarquies col·laboracionistes de rigor) a mà d'obra barata i considerada població de segon orde. Moltes terres foren expropiades pels europeus i sovint s'implantaren cultius aliens i oposats al món islàmic com fou la gran expansió de la vinya i la producció de vi a Algèria, que és una prova, si es vol anecdòtica, del menyspreu de la metròpoli per la cultura de la colònia. Les divisions i rivalitats entre els clans i tribus àrabs i berebers de la zona així com la potència militar i econòmica dels occidentals possibilitaren la colonització d'una regió que segles abans tenia una cultura pròspera i estava unida.

EL MAGHREB, ARA

A hores d'ara el Mediterrani Sud està integrat per Estats nats de la descolonització; estan units pel bagatge cultural de l'Islam, la religió musulmana i la llengua àrab però els enfronten qüestions polítiques i conflictes de fronteres. Les dues zones de major conflicte són:

—Entre Marroc i Algèria, a més de dues formes distintes d'Estat i plantejaments socials, els separa el llarg conflicte del Sàhara Occidental, al qual no és aliè l'Estat Espanyol que «atorgà» l'ex-colònia a Marroc, oblidant l'opinió dels saharauis. Algèria ajuda el front Polisari en la seva lluita per la independència i contra l'anexió.

—L'altre conflicte és el que enfronta Líbia i Egipte. Problemes de fronteres (que estan tancades) a més de l'anti-occidentalisme de la revolució líbia i el pro-americanisme dels dirigents egipcis post-nasseristes.

Les revoltes socials no són elements aliens a la zona, recordem les recents revoltes populars de Marroc i Tunísia amb una forta repressió policial i moltes víctimes.

A continuació farem un breu apunt sobre els 4 estats maghrebis.

MARROC

Població: 19'6 milions / Extensió: 446.000 qm.² / Ingress per càpita 740 \$.

Després de la independència s'ha constituït com a Monarquia teòricament parlamentària. El successor del soldà Mohamed, heroi de la resistència, és el rei Hassan que també és el cap religiós del país (com la Reina Isabel a Anglaterra). A Marroc domina una oligarquia polític-econòmica que possibilita l'existència d'un 40 % de població sense recursos, és un país de forts contrastos socials. La misèria extrema de gran part de la població i l'augment demogràfic, així com la manca de feina i les grans despeses militars que provoquen la guerra del Sàhara són problemes per als quals no s'albiren solucions immediates. El règim marroquí està constituït a la mesura del rei Hassan i és un xic peculiar: hi ha una gran corrupció, els socialistes són a la vegada govern i oposició, els comunistes són legals, l'islam revolucionari és una de les grans forces d'oposició.

La reivindicació de Ceuta i Melilla pels marroquins (igual que la de Gibraltar per l'Estat Espanyol) provoca periòdicament l'intent d'unir el país contra un «enemic» forà per oblidar conflictes interns. El progressiu suport USA al règim de Hassan és un fet evident i en el marc de la Lliga Àrab i la OUA el règim se sol alinear amb els països pro-occidentals. Després dels conflictes socials de gener la monarquia ha llançat una ofensiva d'islamitzar el país i arabitzar més l'ensenyança,

tancant centres francesos i suprimint telediaris en francès i castellà, que són les dues llengües comercials del país.

ALGÈRIA

Pob. 18'2 milions / Ext. 2.381.741 qm.² / % 1.580 dòlars USA (\$).

Després de la guerra es constituï en una República Popular amb un partit únic: el FLN. És un règim socialista musulmà que ha aconseguit un fort redreçament econòmic possibilitat per les explotacions de gas natural i petroli, així com la modernització agrícola.

Els primers anys de la República Ben Bella fou substituït per Bumedian i a la seva mort, l'ha succeït l'actual president Chadli Benyedid. En política internacional manté una posició de neutralisme actiu i anti-imperialisme. És un dels països capdavanters en la defensa del Tercer món i manté bones relacions amb els dos blocs. Molts d'algerins han emigrat a França per qüestions de treball. Han sorgit alguns conflictes amb les minories berebers del sud.

TUNÍSIA

Pobl. 6'3 milions / Ext. 163.610 qm.² / % 1120 \$

Des del 57 el president de la República i cap màxim del país és Habib Burguiba, l'heroi de la independència. És el país més petit del Maghreb. El partit Neo-Destur domina la vida política, és un partit que podríem anomenar «socialista descafeïnat», el règim està basat en el «populisme» de Burguiba. La successió del vell president així com diversos conflictes socials plantegen problemes pel futur del país. El pro-occidentalisme dels darrers anys i la irrupció del turisme han estat contestats pels moviments islàmics d'oposició; el fort augment demogràfic i la manca d'una indústria forta han ocasionat diverses revoltes. A Tunísia com a Algèria, el francès és la segona llengua del país. El règim tunisenc té un cert prestigi dins el món àrab i occidental per la seva moderació i el carisma de Burguiba.

LÍBIA

Pobl. 2'9 milions / Ext. 1.759.549 qm.² / % 8.210 \$.

El 1969 representà la fi del règim del rei Idris, a la pràctica un protectorat britànic i USA. El cop militar de Muamar el Gaddafi instituí la República i nacionalitzà les importants riqueses del país que estaven en mans dels occidentals. Des d'aleshores el règim libi ha avançat en la consolidació de la seva economia i en el socialisme islàmic. És un país molt poc poblat però amb una important producció de petroli i gas natural al desert, té una gran renda per càpita.

El règim libi desenvolupa una activa propaganda anti-imperialista ajudant els moviments anti-neocolonials del sud del Sàhara, que l'ha conduït a diversos enfrontaments amb les potències occidentals amb interès a la zona (recordem el conflicte del Txad contra els francesos i els incidents amb els USA com els del golf de Sirte).

El 1977 el règim libi adopta la forma de la «Jamahiriya» o república de les masses que implica un major poder als Comitès Revolucionaris populars i una descentralització dels poders. El Gaddafi és un líder actiu que practica el pan-arabisme i l'anti-occidentalisme per defensar la sobirania nacional; malauradament la premsa d'occident mediatitza massa sovint la informació sobre Líbia a causa del seu enfrontament amb els USA i a més creen una imatge d'un «foll» o un «terrorista» al líder d'una revolució socialista-islàmica.

Libreria Jovellanos

UN SEGLE AL SERVEI DEL LLIBRE
I DE LA CULTURA

Jovellanos, 1

Tel. 22 14 66

CIUTAT DE MALLORCA

ELS ESTATS SUB-SAHARIANS

Al sud del Maghreb hi ha sis estats, de transició entre l'Àfrica Negra i el Mediterrani. Són estats post-colonials amb rendes per càpita baixíssimes, la major part dels quals estan a la zona d'influència francesa. La major part de la població és musulmana amb un gran nombre d'animistes. Les seves fronteres són fruits artificials de l'època colonial, tan sols apuntarem les dades d'aquestes cinc repúbliques «oblidades» i deixam de banda el cas del Sàhara Occidental per no haver-hi dades.

—MAURITÀNIA. Pobl. 1.600.000 / Extensió 1.030.700 qm.² / % 320 \$ / Llengua oficial: àrab.

—MALI. Pobl. 6.500.000 / Ext. 1.240.142 qm.² / % 140 \$ / Llengües oficials: francès i vernacles.

—NÍGER. Pobl. 5.200.000 / Ext. 1.267.000 qm.² / % 270 \$ / Llengües oficials: francès i hausa.

—TXAD. Pobl. 4.200.000 / Ext. 1.284.000 qm.² / % 120 \$ / Llengües oficials: francès i àrab.

—SUDAN. Pobl. 18.000.000 / Ext. 2.509.813 qm.² / % 370 \$ / Llengua oficial: àrab.

EPÍLEG

Els països del Mediterrani sud estan marcats per la relativa proximitat de la independència política i aleshores la necessitat de reconstrucció d'uns països fortament influïts per la colonització, fins per les fronteres actuals. La unitat cultural, religiosa i política de l'Islam que abans els agermanava no els serveix ara per resoldre les profundes diferències nacionals i polítiques que els separen i sovint els enemisten. Alguns intents actuals de diversos dirigents àrabs per constituir la unitat del «Gran Maghreb» no semblen avançar massa; però la idea d'una unitat, almanco econòmica, podria conduir a resoldre problemes comuns i acabar en rivalitats (a vegades «artificioses»).

L'explotació de petroli i gas natural a Líbia i Algèria ha permès a aquests dos estats no dependre de les grans potències i establir un socialisme adaptat al món islàmic que ha possibilitat el seu desenvolupament nacional i intentar resoldre problemes culturals i de subsistència que els colonials mai es cuidaren de solucionar.

JOSEP NOGUEROL

llegiu

**mallorca
socialista**

la revista
de l'esquerra
nacionalista

PSM

Partit Socialista de Mallorca
carrer Temple, 7 Ciutat

Teatre a Mallorca

per Ramon Cavaller

El teatre que es fa en un país ens dona molta informació sobre la societat d'aquest país, així un Molière representat pels italians o pels suecs o pels castellans és ben diferent del representat pels francesos, o pels portuguesos o pels catalans.

L'any passat, quan amb la TV sueca vam filmar un programa sobre la cultura de Mallorca, vaig tenir en compte el paper tan important que té el teatre dins la cultura d'un poble, però quan va ser hora de filmar «el teatre mallorquí» va resultar que no hi havia res filmable.

M'explicaré.

Així com en el món de la plàstica, de la literatura i de la música podíem presentar uns productes mallorquins professionals de qualitat, en el camp teatral els resultats eren d'un amateurisme que millor era que romanguessin a ca nostra tancats amb pany i clau.

I no és estrany.

El teatre és un art complex que requereix una professionalitat de molts d'oficis i que no es pot improvisar ni en cinc, ni en deu, ni en més anys.

Els impediments que hauríem de salvar per a fer un teatre professional a Mallorca són molts. Miraré d'apuntar-ne uns quants.

La manca de dedicació

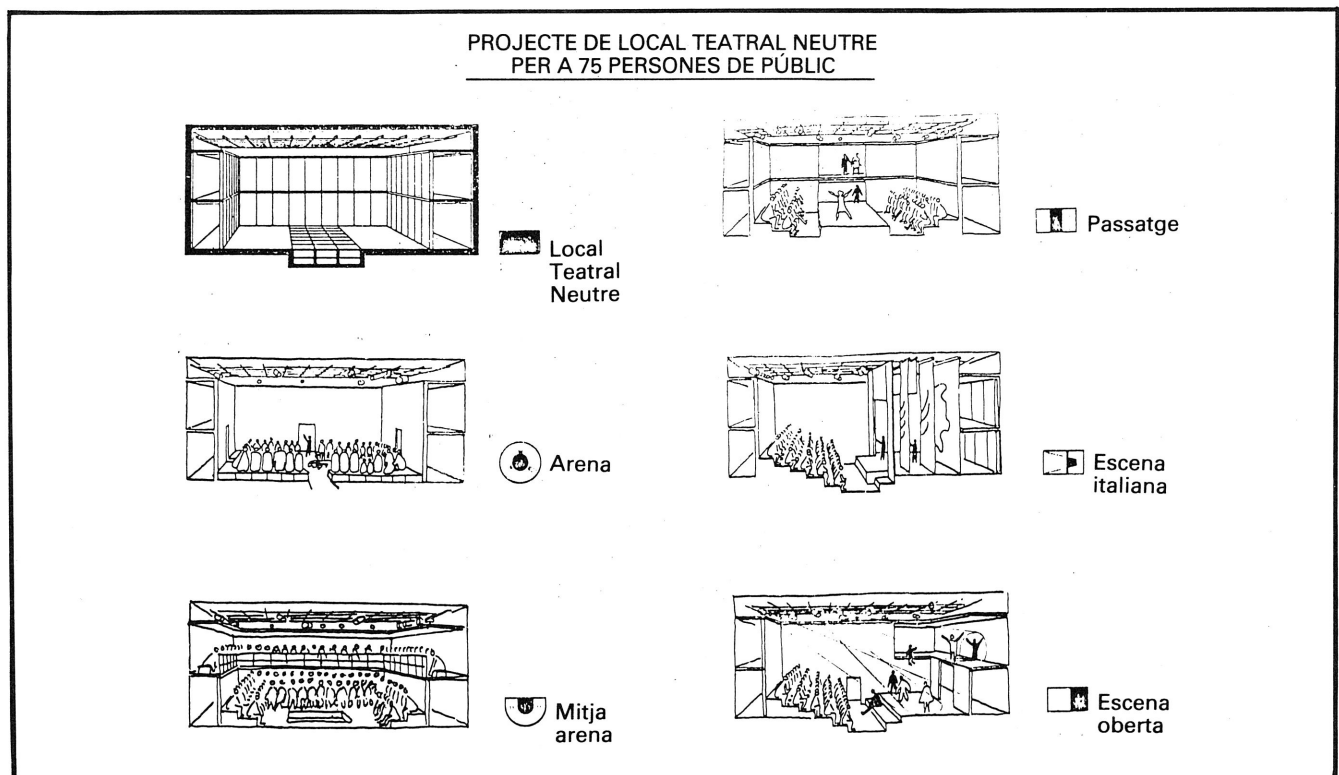
El teatre requereix una atenció extraordinària per part del treballador teatral. De la mateixa manera que una mare que ha de parir espera durant nou mesos el moment del part, així el treballador teatral concentra totes les seves forces i oblida la vida privada per a arribar a la data i a l'hora de l'estrena.

El teatre és una disciplina, no un passatemps.

La manca de patriotisme

L'actor a dins una societat funciona com a model lingüístic. L'actor és mestre en els accents, les entonacions, les pauses i les pronúncies de la llengua. L'actor és l'artífex que recrea la llengua i li dona nou esperit.

L'actor estima follament la pròpia llengua, de la mateixa manera que un violinista estima el seu stradivarius.

Escoltau els treballadors de teatre de Mallorca. Què parlen? Com parlen? Quan parlen què i com?

La manca de locals

El teatre modern requereix locals on el canvi d'espai escènic sigui possible. L'ideal és la «capsa negra» o local teatral neutre. Els diferents llenguatges teatrals requereixen diferents disposicions d'escena-públic i de cabuda de local.

Mallorca encara no té un local de teatre (amb annexes: taller d'escenografia, sastreria, bugaderia, tintoreria, magatzems de vestuari i utilitatge, sales d'assaig, etc., etc.) que respongui a les necessitats del teatre modern.

La manca d'una administració adequada

Si tenim 30 milions de pessetes i en gastam 29 en dur companyies de fora Mallorca i un milió van a parar al teatre insular, un mal favor ens feim. Em direu que els actors «estrelles» donen una categoria a l'illa i jo us respondré que la promoció de Mallorca cap a fora la pot pagar el ministeri de turisme però que els diners que vénen del ministeri de cultura s'han de gastar amb els treballadors de cultura de Mallorca a fi de professionalitzar la gent dedicada poc o molt al teatre.

Per altra banda l'administració actual ha donat peu a oportunitats, a situacions d'estafa, de feines no pagades i alguns perjudicats s'han vist fins i tot obligats a recórrer als tribunals.

El dia que tindrem una legislació i uns clars objec-

tius de política teatral, l'administració també millorarà.

La pretensió

Us deixariu operar per un cirurgià que no tingúes el títol de cirurgia? Supòs que no.

No us feu tampoc dels escenògrafs, dels dissenyadors de vestuari, de llum o de maquillatge que no ho són. Els resultats a què poden arribar aquestes persones són insòlits.

Molt bé que la gent de teatre intenti i experimenti. Hem d'arriscar a fi d'aprendre. Ara, el que no pots fer és obligar un públic a pagar uns billets de teatre i en lloc de donar-li un producte professional li dones l'espectacle d'uns intents, on els actors no són actors, l'escenografia és decoració i etc.

No és just que presentem les nostres proves i els nostres assaigs com si fossin resultats. Enganam el públic i no feim cap bé al teatre.

La crítica

Si almanco tinguéssim uns crítics que ens dirigissin...

Ni això tenim.

Una crítica al corrent del teatre mundial, coneixedora de la nostra literatura, de la nostra llengua. Intel·ligent.

La crítica que ens hauria d'ajudar a bastir aquest teatre balear que un dia estarem orgullosos de mostrar.

RAMON CAVALLER
Escenògraf

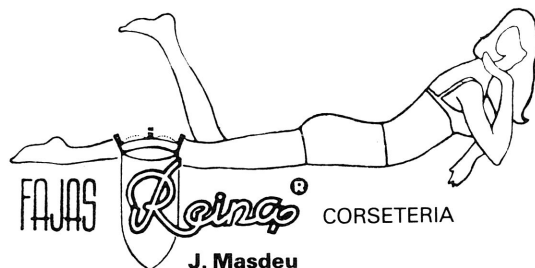

FÀBRICA D'ARTICLES DE PELL
guants
bosses
peces de vestit
i marroquineria en general

Gran Via de Colón

Telèfon 50 19 00

INCA

Josep Tous Ferrer, 1 - Tel. 216033 - Palma de Mallorca

al servei

de la dona

jove i elegant

dona
corseteria

J. Masdeu

COLON, 62 - Tel. 216558
Palma de Mallorca

Col·loqui sobre «Les Fonts Orals»

Els dies 12, 13, 14 i 15 del mes d'abril prop passat es va desenrotllar el col·loqui sobre «Les Fonts Orals» que havia organitzat el Departament de Llengua Catalana de la Facultat de Filosofia i Lletres de Palma al Monestir de la Real. S'hi tractaren la metodologia d'aprofitament de les fonts orals i la seva utilitat, la qual és reivindicada en molts de camps. Per això una de les conclusions implícites del col·loqui ha estat la col·locació de les fonts orals al seu lloc, especialment important, fonamental, en disciplines com la història contemporània, l'estudi de la cultura popular, la literatura oral, la lingüística —no cal dir-ho—, l'educació, etc., fins i tot en l'estudi en els orígens de les fonts de totes aquestes especialitats, perquè, ja digué l'any 1773, a Edimburg, Samuel Johnson «You are to consider, all history was at first oral» («Heu de pensar que tota la història primer fou oral»), com també fou oral la literatura i totes les ciències que han hagut de recórrer a informants triats perquè els fornissin les dades bàsiques del seu saber.

L'ús de les fonts orals s'orienta envers distints àmbits: l'interès dels texts recollits per la informació lingüística que proporcionen —o sigui, pel text en si mateix— i l'interès per la informació, no centrat en el vehicle de la informació, respecte a altres vessants com l'antropològic, el sociològic, l'etnogràfic i àdhuc el geogràfic (per la toponímia i la visió popular de la terra, del país), històric, etc. Per aquí també es pot veure la importància de les fonts orals.

Respecte al tractament i abast de les conclusions que hom pot treure dels texts arreplegats de fonts orals, al col·loqui es parlà de les fonts orals com a manera de conèixer l'ús que fa el poder de la comunicació verbal directa per fomentar i escampar el «sentit comú» com a control social i de les fonts orals com a camí per escoltar, i fer constar, la veu dels marginats, dels vells, de les dones, dels pobres... dels qui no tenen altra veu, tot això com a complement o correcció de les fonts escrites, tot i que totes les fonts poden ésser manipulades (les escrites, directament; i les orals, per la por, la subjectivitat o la influència del poder). Entre aquests dos pols —el reflex del poder i l'expressió dels marginats—, se situa la crítica ideològica dels texts enregistrats de font oral.

La importància donada actualment a les fonts orals va néixer amb el romanticisme que acudí de les ciutats a les viles per escoltar allò que l'interessava del poble, i metodològicament —amb una perspectiva tota una altra—, amb les modernes possibilitats d'enregistrament magnètic del so i de la imatge en moviment, amb l'aparició inevitable i previsible de la censura oficial, perquè ja no val allò de «canten papers, menten barbes» (vegeu l'oposició de l'actual batle d'Andratx al fet que s'enregistrin els plens de la corporació i

sobretot al fet que l'enregistrament surti lliurement de la Sala).

Sobre la tècnica d'obtenció i tractament científic de texts a partir de les fonts orals, en els nostres països la dialectologia n'ha estat capdavantera; recordem sols els mètodes d'entrevista per a la confecció dels mapes lingüístics, amb la cerca prèvia d'un informant adient, i amb la transcripció fonètica del material obtingut. Igualment cal esmentar la tasca d'arreglada de materials de literatura popular feta pels homes de la nostra Renaixença, Marian Aguiló al capdavant, i els fruits de la feina d'Antoni Maria Alcover, les «Rondaies» i altres materials seus més etnogràfics; el precedent de l'arxiduc Lluís Salvador d'Àustria, amb la seva metodologia concretada en les «Tabulae Ludovicianae», qüestionaris prou exhaustius mitjançant els quals va escriure «Die Balearen»; l'obra de Francesc de B. Moll, Rafel Ginard, Andreu Ferrer i Ginard, Joan Castelló i Guasch, traspasat no fa gaire, etc. fins a Joan Miralles i Monserrat avui, amb el seu «Qüestionari sobre història i cultura popular de Mallorca», orientat expressament vers l'aprofitament, en molts aspectes indispensable, de les fonts orals, de la memòria popular, ja fruit de l'evolució dels estudis des del folklore primitius fins a l'acostament actual a l'etnologia, amb totes les conseqüències.

Certament el problema del col·loqui ha estat l'extensió tan gran del tema per a tan pocs dies, essent la primera vegada que ací s'encetava el tema des de tants d'enfocaments. Això ha afectat especialment els seminaris dedicats a la metodologia de l'entrevista i de la transcripció i també la discussió de les ponències. Cal fer constar la manca a les nostres facultats d'instal·lacions per a aquests actes amb gent de fora pel que fa als serveis de traducció simultània, el lloguer dels quals carrega massa les despeses d'organització.

Els àmbits han estat els de lingüística, antropologia, història, geografia i educació i les ponències se centraren en una introducció a la relació entre les fonts orals amb cadascuna de les ciències esmentades. Esperam que s'editaran les actes del col·loqui amb els texts de les ponències i de les comunicacions, les quals plantejaren la interdisciplinarietat de l'aprofitament de les transcripcions d'entrevistes i la qüestió de la llengua com a vehicle i punt de contacte; (l'anàlisi dels texts planteja problemes que afecten la psicologia, la sociolingüística, la sociologia, etc. a més de les especialitats esmentades).

Acabem, però; «lo temps és breu» i és qüestió d'aprofitar sobretot l'experiència dels nostres vells ara que encara hi som a temps, aquesta és la conclusió, del col·loqui sobre «Les Fonts Orals».

ANTONI I. ALOMAR

II Mostra d'Activitats i Espectacles Populars

Les entitats i grups organitzadors de Festes Populars, veritables protagonistes de la vida cultural del nostre poble, es troben amb no poques dificultats a l'hora de seleccionar els grups per a les activitats i espectacles, a l'hora de treure la festa al carrer i de fer participar els veïns i fer-los sentir el goig d'estar de festa.

El Centre de Cultura Popular (CCP), fent-se eco d'aquesta problemàtica, organitzà l'any passat, el mes de juny, una trobada d'anàlisi de les Festes de l'estiu i realitzà la I MOSTRA D'ACTIVITATS I ESPECTACLES POPULARS, on hi participaren una vintena de grups, tant de la Part Forana com de Ciutat. Posteriorment donàrem a conèixer els participants i la forma de connectar-los a través d'un fulletó.

Degut a la favorable acollida que es dispensà a aquest servei que el CCP prestà abans de les Festes de l'estiu, hem decidit enguany, després de dos profitosos debats damunt les Festes Populars, organitzar la II MOSTRA D'ACTIVITATS I ESPECTACLES POPULARS.

Les finalitats que ens hem fixades són:

1.—Donar a conèixer els grups d'animació i cercaviles, de música, de teatre, de titelles i de tallers, que existeixen a Mallorca, els quals actuaran durant mitja hora cada un el dia de la MOSTRA.

2.—Promocionar aquest tipus d'activitats culturals que moltes vegades queden com amagades en el seu redol, sense l'al·licient de poder actuar a altres indrets o sortir del seu racó.

3.—Potenciar un dels principals elements que fan que les Festes sien de veres populars: la participació dels veïns, protagonistes de la conquesta del carrer com a lloc més idoni de la festa de tots.

4.—Ajudar que els grups es coneguin entre si.

Per altra banda, aquesta II MOSTRA pretén esser l'inici, l'obertura de les Festes de l'estiu. Voldríem que s'anàs convertint en una espècie de botó de mostra de la riquesa cultural i participativa del nostre poble i de com és possible anar lligant la nostra tradició i els valors artístics i populars conquerits al llarg dels segles, amb la imaginació i la vitalitat de les noves generacions, creant a més nous costums de cultura popular i fent que els mallorquins d'avui puguin viure plenament la vida, el goig de viure, com ho feren els nostres avantpassats en les millors etapes de la nostra cultura.

El dia de la mostra repartirem un fulletó amb les dades més importants de cada un dels grups partici-

pants i la manera de connectar-los de forma directa, sense intermediaris. Hi adjuntarem també unes pistes per aconseguir que les Festes sien veritablement populars. Els 34 grups inscrits no són tots els existents, malgrat la nostra voluntat d'arribar a tots. Esperam que per a noves edicions de la MOSTRA no en quedi cap d'arraconat.

LA II MOSTRA ES FA DIA 19 DE MAIG, DISSABTE, A LA PLAÇA MAJOR I CARRERS PEATONITZATS DE PROP.

El Centre de Cultura i tots els grups participants l'hem preparada amb il·lusió.

CENTRE DE CULTURA POPULAR

Libreria Ripoll

Llibres per a bibliòfils.

Especialització en llibres antics.

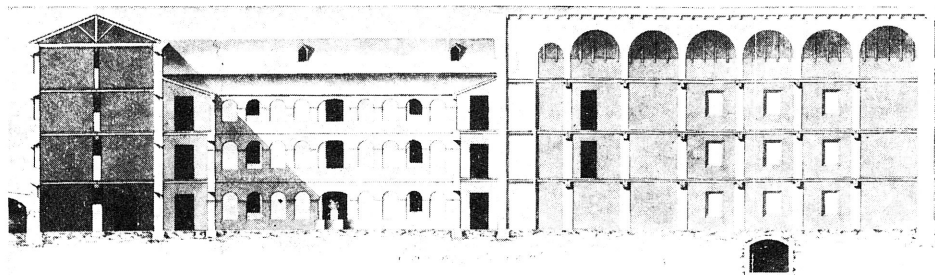
Llibres moderns, especialment de Mallorca.

Assortiment ampli de làmines, reproduccions, gravats i xilografies.

Compram tota casta de llibres antics.

**Sant Miquel, 12 - Apartat 338 - Tel. 22 13 55
Palma de Mallorca**

Quarter del Carme, secció longitudinal

L'exposició d'En Penya

per Príam Villalonga

Al Col·legi d'Arquitectes es va celebrar el passat mes de març l'exposició que amb el títol de **Pedro de Alcántara Peña, maestro de obras militares (1823-1906)**, va realitzar la Dra. Catalina Cantarellas Camps. Aquesta mostra reuní —ampliament— la producció constructiva de l'autor, mitjançant nombrosos plànols de construccions i projectes, així com reproduccions fotogràfiques dels edificis en què va intervenir. Altrament es mostrava una selecció de dibuixos, gravats, miniatures i publicacions, que completaven l'excel·lent figura d'En Penya.

Pere d'Alcántara Peña es presenta com un personatge polifacètic, interessat i entès en quasi totes les disciplines de caràcter tècnic i artístic. A un primer moment exerceix la carrera de missèr, professió de què es decantà al poc temps per treballar com a mestre d'obres, i concretament com a mestre d'obres militars. Per una altra banda hem de tenir en compte les seves intervencions dins el camp de la pintura, gravat, topografia, astronomia, i principalment la literatura, cultivant la poesia i el teatre, així com l'assaig històric. Juntament amb En Bartomeu Ferrà (1843-1924), és manifesta la seva vinculació al fenomen de la Renaixença, en ambdós s'unirà la figura de constructor amb la de literat.

Com a mestre d'obres militars, la seva obra queda capitalitzada principalment en la projecció i construcció de dos quarters: El del Carme (1855-60), sobre l'antic solar del Convent del Carme a la Rambla, i destruït l'any 1976 per la construcció de l'actual edifici de l'Institut Nacional de la Seguretat Social. L'altre, el quarter d'Intendència (c. 1870), construït sobre el recinte que ocupava l'ex-Convent dels Agustins, veïnat de l'església del Socors, i actualment en procés d'enderrocament. Aquests s'inscriuen dintre del corrent classicista, desenvolupat p'En Penya essencialment als edificis de caràcter militar.

La seva altra vessant constructiva es manifesta a través de l'arquitectura religiosa, de la qual ens va

deixar nombroses obres i projectes. Aquestes s'inclouen dins les formulacions historicistes. Entre altres, el projecte per a l'església de Sant Magí a l'arraval de Sta. Catalina (1858), l'església de Sant Alfons de Felanitx (1878-1881), l'església parroquial de la Soledat (1884-1885), i l'església de Porto-Colom a Felanitx (1884-1897); totes elles corresponen a models neogòtics. No obstant, n'hi ha d'altres que s'identifiquen amb concepcions classicistes, de formes renaixentistes, com són l'església de Fartàritx a Manacor (1882), l'església del Convent de la Caritat de Felanitx (1889-1892), o el projecte de la Capella de l'Hospital Militar (1878).

La seva activitat no es limita a l'arquitectura militar i religiosa, també intervingrà en la construcció d'obres de caràcter privat, principalment edificis fabrils i per vivendes. Per un altre costat, cal recordar la realització de projectes per a monuments escultòrics, com els dedicats a la reina Isabel II (1860), o el d'En Ramon Llull (1872) —desconegut—. Inclòs dins aquest mateix apartat podem citar la construcció d'Arcs Triomfals, entre altres, els realitzats amb ocasió de la visita a Mallorca de la reina Isabel II (1860).

Altres aspectes de l'obra d'En Penya s'emmarquen dins apartats tan variats com: el de la topografia, amb la realització d'un plànol de la ciutat de Palma (1857-1858); el de l'enginyeria amb els estudis que realitza sobre la xarxa ferroviària de Mallorca (1853), a un moment primerenc, quan com senyala Catalina Cantarellas, a la Península només es comptava amb dos ferrocarrils inaugurats (1), i el projecte de ferrocarril entre Felanitx i Porto Colom (1882); la d'urbanista, plantejant la urgent necessitat d'un Pla d'Eixampla de Palma (1859) (2), motivat per l'expansió i creixement demogràfic dels barris perifèrics, com és el cas del seu projecte d'Eixampla de l'arraval de Santa Catalina (1869), o el Pla que entre 1879 i 1896 realitza per l'Eixampla de Palma, essent el punt de partida del Pla Calvet (3).

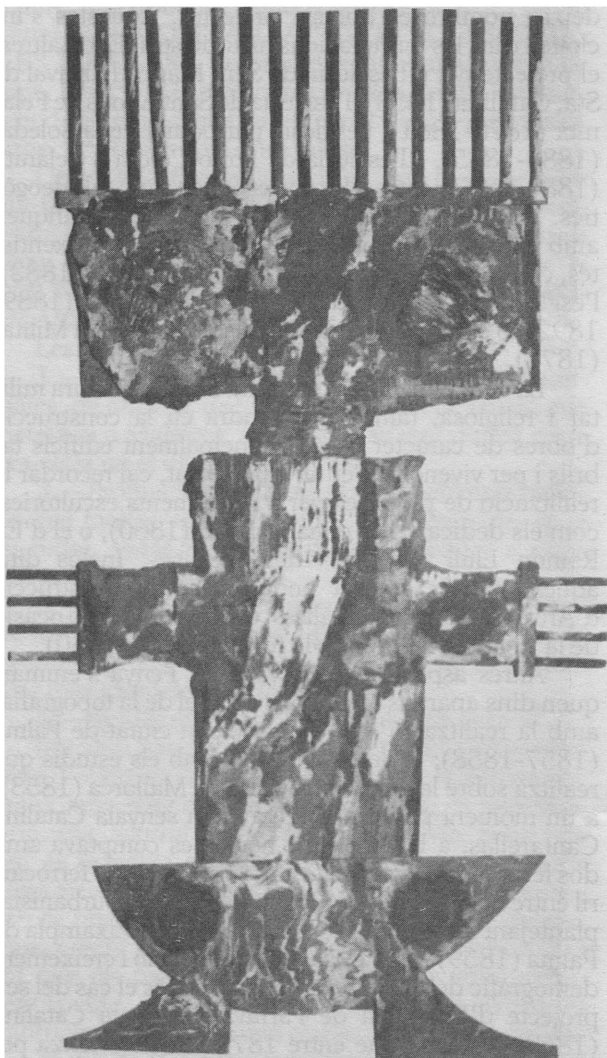
En definitiva, la figura d'En Pere d'Alcàntara Peña es perfila com una de les més importants i fructíferes d'entre els constructors que treballen a la segona meitat del segle XIX. Sense dubte aquesta mostra ens ha servit per conèixer força bé la faceta arquitectònica i d'enginyeria d'un home identificat única i tradicionalment amb una obra de caràcter literari.

PRÍAM VILLALONGA DE CANTOS

(1) CATALINA CANTARELLAS: **Pedro de Alcántara Peña, maestro de obras militares (1823-1906)**, Palma de Mallorca, 1984, p. 13.

(2) CATALINA CANTARELLAS: **La Arquitectura Mallorquina desde la Ilustración a la Restauración**, Palma, 1981, p. 480.

(3) CATALINA CANTARELLAS: **Pedro de Alcántara...**, op. cit., p. 34.

Escultura de Pep Canyellas

art

Pep Canyellas a la Galeria Altair

Amb el nom general de «Alteracions interiors/Momificacions», Pep Canyellas exposà a la Galeria Altair la seva darrera obra. D'ençà del 82, en què exposà a la Galeria Pelaires conjuntament amb Jaume Pinya i Horacio Sapere, Canyellas no havia exposat a Ciutat. És indubtable, a la vista de l'obra exposada, que existeix una evolució des de la mostra de Pelaires, però al mateix temps hi trobam a les dues molts de punts d'unió, teòrics en la seva major part.

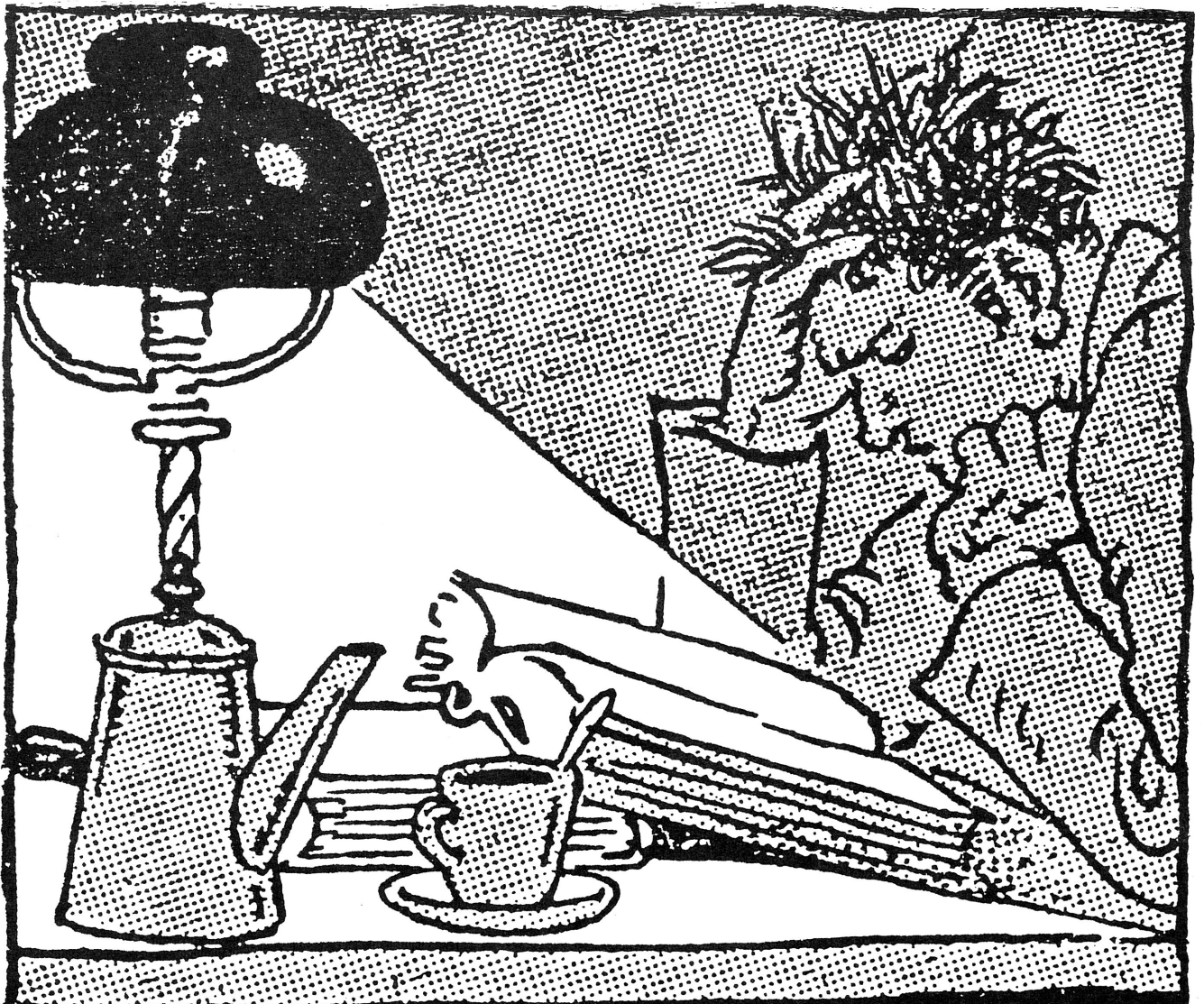
Al moment d'encetar una obra, Josep Canyellas se sent més interessat pels estímuls interiors, per la pròpia vivència interna, que per tot allò que li ve de fora. El seu treball és artesà, hi ha en ell un esforç continu, però també hi ha quelcom màgic: l'atzar. A través d'ell, deixant-lo actuar, Canyellas aconsegueix donar a la seva obra una evolució natural. Al seu taller, tria els retalls de fusta, els va combinant i d'allà surten les formes que després ell inundarà de color. Els valors cromàtics es troben, a la seva obra, en lluita constant, el traç és més gruixat i el gest es fa cada volta més important.

Existeix en tota l'obra de Pep Canyellas, i on més clar es veu és en les escultures, una aproximació a la figura, però l'interès del pintor no es troba en ella mateixa sinó és com a expressió del que ell anomena alteracions interiors. Aquestes figures adquireixen una semblança amb les despulles humanes col·locades dins capses, d'ací el segon títol d'aquesta exposició: momificacions.

Les escultures estan més elaborades que en l'anterior exposició, en què més aviat eren joguines. Les formes, com ja hem apuntat, són casuals, on hi compta la manipulació de l'artista, però on també hi és molt present l'atzar. Algunes d'aquestes escultures ens recorden les figures totèmiques i els ídols d'altres cultures.

Tota l'obra de Pep Canyellas està fortament relacionada amb la reflexió interna, amb un món molt personal de l'artista. A aquest món cal afegir-hi tota l'experiència filosòfica que representà per ell un viatge a Egipte. A partir d'aquesta experiència es va enriquir profundament la seva obra, el que es fa ben patent amb els títols presents en aquesta exposició.

CATALINA AGUILÓ RIBAS

*La història és l'únic instrument que pot obrir
les portes a un coneixement del món d'una manera,
si no científica, sí almenys raonada.*

Pierre Vilar

L'AVENÇ

Revista d'història mensual
Regàs, 14, 4t, 3.ª, Barcelona-6 - Telèfon 218 62 08

«En la Ciudad Blanca» d'Alain Tanner

Són poques les vegades en què tenim ocasió de veure una pel·lícula com «En la Ciudad Blanca» (Dans la Ville Blanche, 1982) d'Alain Tanner d'una qualitat per damunt de la tònica general al cinema que es fa actualment arreu del món. En un moment en què són majoria les grans superproduccions, els films de ritme trepidant, on les escenes se succeeixen moltes voltes sense cap sentit, ens trobam amb un film intimista, emotiu, on les imatges tendeixen a la reflexió més que a la pròpia acció. La història d'aquest mariner, Paul (Bruno Ganz) que deserta del seu vaixell («una fàbrica flotante») per restar a Lisboa amb un sol objectiu: no fer res, és de fet la història d'un aprenentatge, d'una lluita i d'un somni que finalment es convertiran en un parèntesi en la vida de Paul.

Alain Tanner, conegut entre nosaltres per les seves darreres pel·lícules: «Jonas, que el año 2000 cumplirá 25 años» (Jonas, qui aura 25 ans en l'an 2000, 1976), Messidor (1978) i «A años luz» (Les années Lumière, 1981), és considerat per molts com un hereu del surrealisme, del «Free Cinema» de Godard i del maig francès. És un dels millors representants, actualment, de l'anomenat cinema independent europeu, del que és una autèntica mostra aquest film.

El caràcter improvisat de «En la Ciudad Blanca», realitzada sense guió previ, dóna lloc a una gran espontaneïtat i frescura. Tanner dóna una gran importància a la improvisació, que considera com un estat de disponibilitat, per part del realitzador, en relació a les coses: estar molt disponible, el que fa que moltes vegades no surtin molt bé les coses. El procés és ben diferent que en els altres films. Al no existir un guió previ, els diàlegs es van redactant cada dia, es roda en

ordre cronològic. Això fa que la història es visqui per tots d'una manera intensa, sobretot per part dels actors que desenvolupen millor la seva relació amb l'acció.

Els elements a destacar en aquest film són: la utilització de la càmera i, per tant, l'elecció dels plans, i el ritme. En el primer cas es crea una poètica de la imatge, on sobresurten l'expressivitat de Bruno Ganz i dels espais buits, dels objectes (unes cortines mogudes pel vent, unes rajoles). Apareixen, doncs, els plans buits de personatges, així com els silencis, els buits de paraules i de música. Aquesta té un paper molt important en la creació d'una tensió dins el film, per això mai apareix al començament d'una seqüència i quan ho fa té una major intensitat dramàtica. En aquest punt també cal destacar la captació de la llum de Lisboa i la seva comparació, aquesta és blanca i blava, amb la llum de la ciutat suïssa on viu la dona de Paul més grisa.

El segon element, el del ritme és determinat per la duració dels plans i sembla ser que fou un dels problemes que més interessaren a Tanner. De fet la seva màxima preocupació era la d'aconseguir que cada pla duràs exactament el que havia de durar, d'aquesta manera el conjunt adquireix un caràcter quasi musical. En darrer terme cal parlar també de la utilització de fragments en Súper 8 que de ser simplement reculls d'imatges que filma Paul passen a constituir el seu món imaginari. De fet l'experiència de Paul a Lisboa s'anirà convertint en un somni, el somni de Rosa, que quan acabi haurà de tornar al seu món quotidià.

CATALINA AGUILÓ RIBAS

Mables

Ponent

MOBLES AUXILIARS
(Fabricació pròpia)

General Riera, 40
Telèfon 29 25 55 PALMA DE MALLORCA

Operacions d'estalvi

Comptes corrents

Caixers automàtics

Certificats de dipòsit

Crèdits hipotecaris

Servei d'abonament de nòmines

Dipòsit de valors

Pensions Temporals

Boni de Tresoreria

Cartera

Tarjetes de crèdit

Caixes de lloguer

Cèdules Hipotecàries

Canvi de moneda

Préstecs personals

**Servei per servei
decideix el tracte
i l'eficàcia.**

© Bassat, Ogilvy & Mather

"la Caixa"
CAIXA DE PENSIONS

LLUC

SUBSCRIVIU-VOS, ARA

LLUC

**Bolletí
de
subscripció**

NOM .....
DIRECCIÓ .....
POBLACIÓ .....

es fa subscriptor de la revista **LLUC** per l'any 1984 Pagarà l'import (960 pts.) (estranger 1.150 pts.)

..... enviant gir postal o taló bancari barrat

..... per un rebut domiciliat a Banc o Caixa .....

Marcau amb una X la forma de pagament que us interressi.

Retallau i enviau aquest bolletí de subscripció a **LLUC, apartat de correus 619, Palma de Mallorca**, i rebreu puntualment al vostre domicili la nostra publicació bimestral.